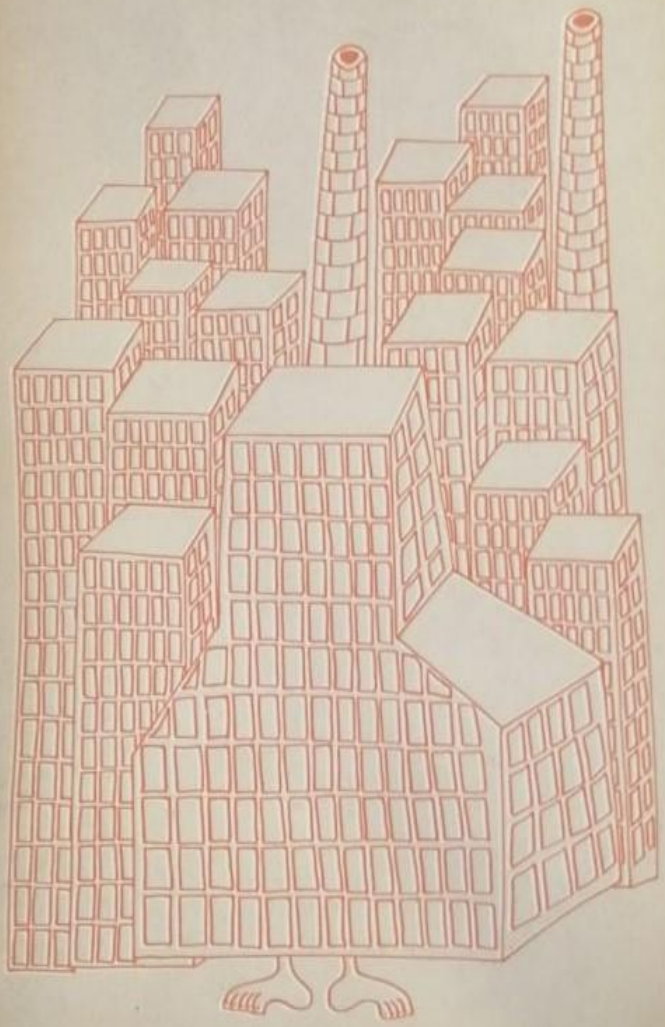
YOKUŞA AKAN SULAR

Mustafa Kutlu

dergah yayınları hikâye

YOKUŞA AKAN SULAR

Mustafa Kutlu

Dergâh Yayınları : 9

Türk edebiyatı hikâye dizisi : 10

Yokuşa akan sular'ın yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

MUSTAFA KUTLU

hikâyeler

YOKUŞA AKAN SULAR

DERGÂH YAYINLARI
P.K. 1240 - İSTANBUL

BİRİNCİ BASKI: KASIM 1979

Basım Yeri: Emek Matbaacılık

İçindekiler

Mukaddime/ 7
Önce/11
Kalıcı mıyız/22
Bekâret/31
Yokuşa akan sular/38
İkindiyi kılmak/45
Bayramdan kaçanlar/52
Gergef/62
Firak açmadadır/71
Dayan Seydali/81

MUKADDİME

Küçük mavi, pembe çiçekler serpilidir. Yeşilin saydam uçları çimenlerde. Su domur domurdur. Çakıllarda eleğimsemalar. Görülmemiş, tutulmamış bir güzellik. Kirletilmemiş bir su.

Dağlardan ceylanlar iner. Göğün tüllenen kızıllığı laciverde koşarken. Kenarında saygıyla dururlar. Tek dal, tek yaprak kıpırdamaz. Bir ân-ı vahitte kalırlar. Sonra eğilip içerler.

Seri bir musluğa eğiliyorsun. Topraktan kopmuş suya. Clor kokuyor elin ayağın.

O canım fayanslardan düşüyorsun. Sonra pırıl pırıl «sıhhî tesisat armatürleri.» Yollar, tarlalar, dağlar aşıyor içine insan sığan borular. Dozerler çalışıyor, türlü kanallar açıyor. Sonra yeni buluşlar, filtreler. Lağım sularından, deniz suyundan yahut o içinde it leşleri yüzen, şişmiş yumuşamış, tüyleri dökülüp pelteleşmiş, karnı deşilip barsakları parlamış it leşleri yüzen, beton labirentlerin çöplüklerinden süzülüp gelen su birikintilerinin toplandığı gölcüklerden. Ağır, yağlı, üzerinde iri yeşil sineklerin uçuştuğu mülevves

gölcüklerden pompalarla basılıp zorla itilen, bir türlü akmayı beceremiyen, «git ak musluklardan» diye kırbaçlanan o mayiyi.

O mayiyi poliüretanlı, monoblok gövdeli yerlerde saklamaya mecbursun. Bohemya kristallerinde sunmak için.

Bastığın yeri toprak diyerek geçme tanı artık.

O betondur, senin yeni vatanın. Asfalttır, parkedir, Halıflex'dir.

Koşuyorsun ciğerlerinde eksoz gümbürtüleri. Ayaklarında lastik. Üç öğün naylon yemektesin. Ara toprağı. Toprak bizim canımız, petrol olsun kanımız.

Göz alabildiğine uzanıp giden bozkır. Parlayan gün, esen yel. Kekik kokulu rüzgâr. Kulpuna yapıştığın sabandır. Demirini sen dövdün. Boyunduruk kayışını yağlayıp, ağacını sen kestin. Senin o asırlık ellerinde yuğruldu bu âlet. Bu tosunlar senin ellerinde doğdu. Bastığın o buğulanan toprak, güneşe kavuşup şehvetle gerilen anaç tarla, şu kesik kesik öten boz sakallı çayır kuşu, uzaklarda yayılan sürü senin. Terleyip terleyip de ağzına diktiğin toprak testiyi sen yaptın. Terin toprağa karıştı, toprak sana..

Birazdan ziller çalacak.

Gece vardiyası boşanacak. Sil gözlerini. Karşıda bütün farlarını yakıp uluyan, düğmeleri, levyeleri ve olanca dişlileri ile bilenip seni bekleyen fabrikaya koş. Kaderini kucakla. Tüylerin diken diken olurken sarıl o soğuk demirden yabancı kadınlara. Motor sesleri ile sarhoş, çarklardan kayışlardan dökülen nağmelere kapıl. Metal parıltısı karışsın gözbebeklerine, kanlı kanlı bak. Elindeki anahtarın ismi gâvurcadır ezberle.

Bu efsunkâr gece uzar gider yıldızlara kadar. Düş içine, düş içinde.

Sakın altıotuzbeş trenini unutma. Koşacaksın. Nefes nefese kalacaksın. Siren sesleri ile ürpereceksin, vinçlerin boşlukta sallanan pençelerinden kan damlayacak. Saçlarında demir tozları. Artık başakları istesen de düşünemezsin. O rüzgârda sallanan türküleri. Sıcak tandır ekmeğinin üzerine cızırdayan tereyağını, yayıktan boşalan ayranı, kınalı elleri.

Unut sabah namazında safta durmayı. Nöbettesin. Unut amcaoğlunun cenazesini, fazla mesai. Boynundaki hamaylı çöz at, güldürme kimseyi yavuklunun verdiği çevreyi göstererek. Bak eller dünyayı değiştirmişler, sen de değiştir dünyanı. Yarınlar senin.

Çocuğunu başkaları büyütecek, hafta sonları görürsün. Aşını başkaları pişirecek sen yersin. Karını akşamdan akşama bulursun. Yorgunluktan kemiklerin sızlayacak aldırma. Taksitle al evini, taksitle döşe, taksitle yaşa. Seni de başkaları yaşatıyor inan buna. Ziller, düğmeler, levyeler, planlar, çok uluslu şirketler. Evet anladık bostana su sabah serininde girermiş, ayrılık olur deyi gözden öpmek iyi değilmiş, tohum ekmeden önce iki rekât namaz kılıp «kurdunan kuşunan, eşinen, dostunan yemek nasib eyle» demek gerekmiş.

Bırak şimdi bunları, bak çalıştığın inşaat ellisekiz hâneli bir köy artık. Bu yeni köyde bir yer kapmaya bak. Greve git, «sınıf bilinci»ne ulaş. Evet yamuk tarlanın başına diktiğin zerdaliler kurumuştur, tarlayı ot basmıştır. Merek yıkılacak, yaz gecelerinde halaya durup, harman makinasından savrulan saman tozlarına bulaşıp derin derelerden aşağılara ovaya

doğru süzülen türküler unutulacaktır. Demirdöküm'ün önünde davul zurna kurup horon oynayan beyaz önlüklü grev gözcülerine şaşma. Onların çocukları artık horon oynayamayacaklar. Bir dünyanın eşiğindesin. Eğilip eğilip bakıyorsun. Özlemlerin, hasletlerin hâsılı her şeyin arkada kaldı. Kalacak, unutulacak. Güçlenen, süren önündeki dünya..

Sen de bu dünyanın saliki olacak mısın?

Adına ayrılmış proleter bir koltuğa gömülecek misin?

Dişlerin dökülecek, böbreklerinde kum, kalbinde ufak bir spazm olacak diyorlar. Bütün bunları ve daha başka şeyleri söylüyorlar. Jelatinden salatalar, orlondan kremalar neler.

Korkulusun, şaşkınsın, yabancısın.

ÖNCE

— Cevher Bican!..

Kars'ın Göle kazasından..

Bican, ismi okununca bir adım öne çıktı.

— Geç şöyle!..

Bican işaret edilen tarafa yürüdü..

Ter basmıştı. Yüzünü gözünü tuzlu suya bulamıştı. Bir eli ile alnını sildi. Parmakları simsiyah olmuştu. Pantolonunun yan tarafına kuruladı. «Acaba kuş mu pisledi alnımızın orta yerinde?» diye işkillendi. Koyun cebinden aynasını çıkarıp gizliden baktı. Aynanın orta yerinde önce simsiyah bir selvi gövdesi gibi fabrikanın bacası göründü, sonra Cevher Bican'ın yüzü. Güneş yanığı, ablak, kanlı canlı bir çehreydi bu. «Her yanımıza kurum sıvanmış. Gündüz gözü nereye uğradık ki biz? Nereden yağar bu kurum? Hey Allah!..» İri kara gözlerini göğe kaldırdı. Güneşin yüzü perdelenmişti. Bütün gök pas çalığı bir bulutla kaplıydı. Adamın üstüne çöken, içini bunaltan bir bulut. «Bir ufak esinti çıkaydı...» Temmuz'un ortasında yaprak kıpırdatmayan bir gün.

Ad okunması bitmişti. Görevli:

— Ardımdan gelin, dedi. Yürüdüler. Onyedi kişiydiler. Çok geniş kapılı, yüksek tavanlı, içinde montajı bitmiş makineler bulunan bir yere geldiler. Bir araya toplanıp durdular. Etraf yağlıboya ve biraz da benzin kokuyordu. Beyaz gömlekli gözlüklü, kravatlı, sırtındaki temiz iş önlüğü ile beyden-efendiden biri yaklaştı.

— Bunlar mı? dedi.

Görevli saygı ile:

— Evet efendim.

Efendi kılıklı adam onlara döndü. Onyedisi birden konuşacağını sandılar. Konuşmadı. Mal meydanında sığır beğenmeye çıkan bir celep gibi ağır ağır etraflarında dönmeye başladı. Onyedi kişi de birbirlerine iyice sokulmuşlardı. Adam dönüşünü tamamlayınca görevliye döndü:

— Yedisi burada kalacak. Artanını Kerim Bey'e götürün, dökümhaneye, dedi.

Sonra tombul, beyaz, yumuşak elleri arkada; dazlak başı öne eğik yürüdü. Makinelerin arkasında kayboldu.

Yedi kişi orada kaldı. Diğerleri görevliyi takibettiler. Karanlık ağızlı bir kapıdan karanlık bir koridora girdiler. Yere basmaya çekinerek el yordamı ile ilerlediler. Ne olduğunu çıkaramadıkları bir homurtuya doğru yaklaşıyorlardı. Sanki yürüdükleri koridorun duvarları arkasında bozbulanık bir sel, taşları, kayaları, ağaç gövdelerini, malı, davarı, adamı önüne katmış sürüklüyordu. İçin için ürperdiler. Koridor boyunca sıralanan loş ışıklı ampullerin altından geçip ilerledikçe, içlerindeki tedirginlik, yüzlerine yayılıyordu.

Bir gece harekâtında düşman saflarının arasında kalmış gibiydiler. Kurşunun nereden geleceği belli değildi ve onlar hayvani bir içgüdü ile karanlığı kokluyorlardı. İçlerinde bu ortama en fazla yabancı olan Bican'dı. Onyedi senelik ömrü hayatında betona ya bir gün basmıştı ya da iki. Onun içindeki çalkantı iki misliydi. Dayısı çağırmıştı köyden. Geldiği günün sabahı da fabrikaya getirip bırakmıştı. Şehri ilk görüyordu Bican. Köyden çıktığından beri öyle bir sarhoşluk içinde idi ki buna pek görüyordu da denemezdi. Anlamadan, kavramadan, hatta çoğunluk baktığı şeyi iyice göremeden seyrediyordu etrafı. Ha bire selâvat getiriyordu içinden. İçinden kabaran korkuyu bastıracak bir şey bulamıyordu. Yükselen homurtuya iyice yaklaştılar. Bir kapının önünde durdular. Görevli onlara doğru döndü:

— Bastığınız yere dikkat edin, bir tarafa çarpmayın, dedi ve kapıyı açtı. Açılan kapıdan gelenlerin üzerine kulakları sağır eden bir gürültü boşandı. On kişi bu gürültü sağanağı altında şaşkınlıktan irileşmiş gözleri ile kapıdan geçtiler, içinde yüzlerce tezgâh çalışan bir atölyeye girdiler. Bulundukları yerden atölyeye bir merdivenle iniliyordu. Orada, kapının ağzında yığılıp kaldılar. Aşağısı bir mahşer gibiydi. Frezeler, matkaplar, planyalar, motorlar, çekiçler, zımparalar ve yüzlerce makine arasında insanlar sert, çabuk adımlarla dolaşıp duruyorlardı. Görevli demir merdivenleri yarıya kadar inmişti. Arkasından kimsenin gelmediğini görünce:

— Ne dikilip kaldınız be? Hiç fabrika görmediniz mi? Yürüyün hadi!

Tezgâhların arasından başları önde yürüdüler. Bastıkları yere dikkat ediyorlardı. Bican'ın çeneleri

titremeye başlamıştı. Bazı kış gecelerinde ağıllarda kurt beklerlerdi. Babası alışsın diye onu da yanına alırdı. Küçüktü o zamanlar, daha sürülerini satmamışlardı. Dışarıda tipi inilerdi. Saatler bir türlü geçmek bilmez, gece uzadıkça uzardı. Babası bazan mavzerin namlusuna dayanır uyuklardı. Davarlar canavarın yaklaştığını çok önceden sezerlerdi. Kesik kesik, ağlar gibi sesler çıkarırlardı. O sıra Bican kurdun nefesini ense kökünde hissederdi. Babasına biraz daha sokulurdu. Şimdi yine aynı ürperti ile sarsılıyordu. Sanki bu makinelerde ileri geri, sağa sola gidip gelen kollar, merdaneler içinden bir çelik el uzanacak, onu demir dişlileri arasına çekip öğütecekti. Atölyeyi bir baştan bir başa geçtiler. Bir köşede toplandılar. Aralarından iki kişi daha alındı. Geride kalanlar bir başka kapının önüne geldiler. Önde yürüyen görevli Bican'a işaret ederek:

— Aç şu kapıyı, dedi.

Bican önce üzerindeki şaşkınlığın tesiriyle görevliye bakakaldı. Sonra bir otomat gibi kapının el demirine yapıştı. Fakat demiri tutmasıyla kendini geri atması bir oldu.

— Kızmış, nar kesilmiş demir, dedi.

Bu beklemediği olay onu iyice allak bullak etmişti.

Görevli oradakilere hitaben:

— Bu birinci dersiniz, dedi. Bu kapıdan içeride daha dikkatli olacaksınız.

Sonra önlüğünün yan cebinden bir çift eldiven çıkardı. Ağır demir kapıyı bir insan geçecek kadar araladı. Aralıktan giren ateş gibi sıcak yel gelenlerin yüzünü dalayıp geçti. Potalardan dökülüp kanallardan geçerek, preslere, kalıplara giden erimiş maden sarı

kızıl arası bir ışık saçmaktaydı,. Sekiz kişi önlerindeki adamın peşi sıra bu kızıl ışığa baka baka dökümhanenin toprak zeminine indiler. Ortada açıklık bir yerde kümelenip beklemeye başladılar.

Bican'ın bütün vücudu artık su içinde idi. İç fanilası, gömleği hatta ceketinin sırtı bile ıslanmıştı. Ayağındaki kadife kilot pantolonun vücuduna yapışan yerleri halka halka lekelenmişti. Yün çorap ve kara lâstik içindeki ayakları yanıyordu. Dökümhanede çalışanlar don-atlettiler. İsten dumandan yüzleri gözleri seçilmiyordu. Bican bu insanlara, homur homur kaynayan ocaklara, kanallardan kızıl bir yılan gibi kıvrıla kıvrıla akan erimiş madene baktıkça, heyecanı korkuya, titremesi üşümeye dönüşüyordu. Dudakları kupkuru idi. Tuz yalamış ufak davar gibi susamıştı. «Cehennemin leylim kuyusuna düştük. Kurtuluş bundan geri mümkünsüz, medet Ya Resulallah,» diye kıvranıyordu. «Dayım da nasıl methettiydi. Senesine varmaz usta olur çıkarsın yeğenim, dediydi. Neyin ustası olacağız ki? Şöyle kazma kürek işi olsaydı.»

Onları getiren görevli dökümhanenin ustalarından biri ile konuşuyordu. Bir müddet sonra belden yukarısı çıplak, adaleli vücudundan ter ile yağ, toz, is karışımı bir şeyler akan, yüzünde ancak gözleri ile dişleri parlayan usta onlara doğru yaklaştı. Teker teker sekizini de tepeden tırnağa gözden geçirdikten sonra:

— Sen, sen, şapkalı bir de sen.

Sayılanların içinde Bican da vardı.

— Sen de gel bakalım sarıoğlan.

Sarı, çakır gözlü genç irisi çocuk gruptan ayrılıp

ilerledi. Usta dudaklarında belli belirsiz, bir gülümseme ile sarışın çocuğa bakıyordu.

— Ula sen nerelisin, de bakayım hele?

— Çaygaraliyum ağabey.

Usta'nın gülümsemesi bütün yüzüne yayılmıştı,

— Ula yoksa laz mısın sen?

Görevli memur ustanın az gerisinde durmuş sessizce olan biteni seyrediyordu.

— Derviş usta!

Usta birden irkildi. Etine çuvaldız batmış gibi tek ayağı üzerine döndü.

— Özür dilerim efendim, sizi gitti sandıydım.

— Bırak şimdi. Olmasın böyle şeyler. İşçiyi ilk günden şımartıyorsunuz. Kerim Bey'in kulağına giderse....

— Özür dilerim efendim. Ben yani şakacıktan, yani Karadenizli olunca!..

— Bu kapıdan içeri girmemeli. Laz, buz dışarda. Anlaşıldı mı? Adamları yerleştir. Bugün yarım yevmiye. Akşama da elbise ayakkabı verirsiniz.

— Başüstüne efendim.

Suratı asılmıştı. Yeniden seçtiği adamlara döndü:

— Ardımdan gelin.

Yürüdüler. Bir kapıdan geçtiler. Basık tavanlı bir sofaya çıktılar. Bitişikte musluklar, helalar sıralanmıştı.

— Biraz bekleyin burda.

Derviş Usta sofaya açılan bir koridor boyunca uzaklaştı. Sofadaki dört kişi bir müddet birbirlerinin yüzüne baktılar.

— İşimiz kıyak arkadaşlar, akşama elbise ayakkabı, öğle yemekleri de çıkıyormuş.

Diğer üç kişi bu ansızın konuşan kaytan bıyıklı karayağız adama baktılar.

— Ne bakıyorsunuz yahu. Böyle sağlam işi bulduk da...

Bican korka korka, sordu:

— Son nerelisin hemşerim?

— Adapazarlıyım, ya sen?

O sırada Derviş Usta göründü. Elinde çadır bezinden yapılmış dört torba vardı. Teker teker önlerine attı.

— Önce herkes torbasının üzerine adını yazacak. Sonra soyunup pılı pırtıyı torbalara koyacaksınız. Dongömlek çalışırız burda, Sıcağı gördünüz.

Sonra tehdit dolu bir ifade ile:

— Çalıntı çırpıntı olmasın karışmam, on dakkaya hazır olun. Ocakların önünde bekleyin beni.

Derviş Usta çıkarken Adapazarlı olduğunu söyleyen soyunmaya başlamıştı. Diğerleri sessizce onu seyrediyorlardı.

— Hadi hemşerim, soyunun be. Burası dağ başı değil, bırakın utanmayı. Gelirse başlar söylenmeye delibozuk lâz. Şu çuvala da adımızı yazalım.

Gömlek cebinden bir tükenmez kalem çıkarıp adını yazmaya başladı. Diğerleri de kalemi alıp sırayla adlarını yazdılar. Bican utana sıkıla çuvalını Adapazarlıya uzattı:

— Beni de yaz hemşerim.

— Okuman yazman yok mu senin, kendin yazsana.

Bican'ın terli yüzünü al bastı:

— Vardır ama kıttır, dedi güç belâ.

Adapazarlı Bican'ın uzattığı çuvalı aldı. Diğerleri ağır ağır soyunmaya başlamışlardı. Bican da ceketini gömleğini çıkardı. Sıra pantolonlara gelince yeniden durup birbirlerinin yüzüne bakmaya başladılar. O sırada Derviş Usta girdi.

— Ulan hâlâ soyunmadınız mı? Gitti yarım yevmiyeniz. Çabuk, başlarım dingilinizden.

Bican'la yanındaki ince uzun, kuru mu kuru, pos bıyıklı adam acele ile pantolonlarını sıyırdılar. İnce uzun adamın topuklarına kadar inen uzun beyaz bir donu vardı.

— Olmadı bu, dedi Derviş Usta. Yok mu bir çakı, bunun içinde adım atamazsın.

Kara kuru adam çakı lâfını duyunca kendini geri attı.

— Yoktur başka donum ağa kurban. Biz Siirtliyiz, bırak böyle bizi.

— Ulan bu don iki günde meşin kesilir de okkaya tartıya girmez. Yırtalım baldır hizasından.

— Amana gelmişik beg, dona dokanma. Ufak don üşütür bizi. Bağışla...

— Çattık be! Yahu aslanım olmaz dedik. Dolaşamazsın bunun içinde. Bırak da keselim baldır hizasından.

Cebinden bir çakı çıkarmış, adamın paçalarına yapışmıştı.

— Hadi debelenmeyi kes. Kes ki bir yerine batırmayalım çakıyı.

Siirtli olduğunu söyleyen adam Derviş Usta'nın elinden paçasını kurtarmaya uğraşıyor, ter ter tepiniyordu.

— Namısa dokanmış say kendini beg. Donu bırak. Kesersen adam içine çıkamayız. Gurban olmuş, Seydali sana. Koy ver bizi.

Bir müddet cebelleştiler. Sonunda Siirtli kurbana yatırılan koç gibi teslim oldu. Meyus gözleri ile etrafındakilerden bir kurtuluş umudu aramaya başladı. Adapazarlı teskin etmek istedi:

— Boş ver hemşerim, burada biz bizeyiz, erkek erkeğe. Alışırsın üç gün sonra.

Donun paçaları kesilince Siirtlinin gün görmemiş ince beyaz kıllı bacakları, iskelete dönmüş vücudunun altından kavak tahtası gibi sırıttı. Kötü bir garibanlık çökmüştü üzerine. Başını kaldırıp bakamıyordu.

Üçüncü adam ise kısa boylu ufak tefek biriydi. Kır basmış yirmi yirmibeş günlük sakalları yüzünü gözünü örtmüştü. Vücudu yamrı yumru idi. Sanki binlerce ton ağırlığın altında ezilmişti. İki eli ile kirli donunun üzerinden habire avret mahallini örtmeye uğraşıyordu.

— Beğ, dedi yavaşça ve arkasını getiremedi.

Diğerleri birlikte adama doğru döndüler. Anlamadan bakıyorlardı. Adam:

— Beğ, dedi yeniden. Yutkundu. Gerisini getiremiyordu.

— Söyle be kardeşim, diye parladı Derviş Usta. Nedir derdin?

— Biz gurbetçiyiz de. İşte avrat mavrat yok. Don da yırtık. Dikememiştik. Dikseydik iyi idi ya.

Çıplak bacaklarından deriler sallanıyordu. Göğüs kafesi ufalmış ufalmış, yumruk kadar kalmıştı. Yere bakarak alçak sesle konuşuyordu.

— Kara amele idik bunca yıldır. Hiç böyle işe soyunmamıştık. Bilseydim...

— Tamam tamam, anladık. Bugün hele pantolon giy de, dikersin sonra. Yürüyün şimdi.

Adapazarlı hariç sudan çıkmış balık gibiydiler. Omuzlarını yukarı çekip, elleri ile farkında olmadan önlerini kapatarak birerli kolla Derviş Usta'nın arkasından yürüdüler. Dökümhaneye girince ocakların alazından vücutlarındaki kıllar tutuşmuş gibi oldu. Birbirlerinin ardına sine sine ilerlediler. Kalıplardan birinin önünde durdular. Erimiş maden, kanallardan akıp kalıba doluyor, preslerde sıkılıyordu.

— Presten çıkan parça gelip şu önünüzde duran kecgerenin içine düşer. Uzak durun, geliyor.

Don-gömlek soyunmuş dört yeni işçi gözleri ile şerit üzerinde ağır ağır ilerleyen parçaya bakıyorlardı. Derviş Usta ha bire anlatıyordu:

— Şimdi bu kecgerenin dört tarafında tutacak yerleri var. Kaldırıp dışarıya götüreceksiniz. Şimdilik işiniz bu. Hadi tutun bakalım.

Bican ile ufak tefek adama işaret etmişti. Bican altı tenekelik buğday çuvalını kaldırıp hayvanin semerine vuracakmış gibi heyecanla ellerine tükürdü. «Bismillah, ya Allah» deyip kecgerenin kulplarına yapıştı, önüne de öteki adam geçmişti. Silkeleyip kaldırdılar. Parça oldukça ağırdı, öndeki yaşı belli olmayan, fakat muhakkak ki olduğundan en az on yaş fazla gösteren, artık görenlerin ihtiyar diyebileceği adamın bacakları ağırlığın altında gerilmiş titriyordu. İki yana yalpalayarak Derviş Usta'nın ardı sıra gittiler. Döküm artıkları ile dolu iki barakadan geçtiler. Gün ışığına çıktılar. Ufak

bir esinti vardı. Bican kafasını kaldırıp göğe baktı. O kirli pas rengi bulut yine gökyüzünde asılı idi. Önlerindeki saha getirilip bırakılmış döküm parçaları ile dolmuştu. Aralarında bir ayaklık yol açılmıştı. Yolun sonuna kadar ilerlediler.

— Açık tarafından eğin şimdi. Yavaş, ayağınıza düşmesin. Tamam sallayın.

İri demir parça tok bir sos çıkararak toprağa çakıldı. Döndüler, geldikleri yoldan yürüdüler.

Bican ile önde giden adam dökümhanenin kapısına varmışlardı. Kapının ağzında kulağının yarısı kopmuş, tüyleri dökülmüş, meczup bir kediye rasladılar.

Bican ömründe böyle bir kedi görmemişti.

KALICI MIYIZ?..

— Yemek işi kıyak Zülküf Ağa. Yemek işi iyicene tatlı canım. Şimdi neden dersen? Yahu kötü helvanın kilosu elli kâğıda çıktı!.. Durum vaziyet böyle iken, şu yediğimiz üç kab yemek... Yooo, dur yahu. Hele dur da söze bir nokta koyalım. Nasıldı etli nohudun tadı ha? Nasıldı?

Duvar gölgesinde idiler. Zülküf Ağa elindeki paslı çivi ile bağdaş kurup oturduğu; rengiyle kokusuyla, içiyle, dışıyla artık herhalde topraktan başka bir şey olan zemine uzunlamasına çizgiler çiziyordu. Zaman zaman Adapazarlının sözlerini duymayacak kadar dalgınlaşıyordu.

Bican sırtını verdiği duvara başını yaslayıp bir ayağını altına aldı. Önce bir plastik top peşinde bağıra çağıra koşan, birbirine giren, düşen kalkan, yerlerde yuvarlanan, küfürün binini bir paraya harcayan delikanlı işçilere baktı. Sonra fabrika bahçesi ile hemduvar olup, sıra sıra yükselip alçalarak uzanan, birbirine yaslanmış, biriket tuğla karışımı sıvasız duvarları ile dizilen evlere; bu evlerin açık pencerelerinden sarkan

kilimlere, palazlara: bu is ve kurum yağan gökyüzü altına asılmış tulumlar, iç çamaşırları, kazaklar, yıkana yıkana ortalarından delinmiş küçük çocuk bezleri ile dolu rengârenk dalgalanan çamaşır iplerine geçti. Evler fabrikayı çepeçevre kuşatıyordu. Bahçelerdeki kirli, çelimsiz, iğdiş edilmiş meyve ağaçları, pencere önlerinde sıralanan Vita kutularına büzülmüş çiçekleri ile bu evler...

Hiç bir şeyin asıl rengi belli değildi.

Kül renginden başlayıp, kara kurum siyahına doğru yayılan bir gri örtü her şeyi kaplıyordu. İnsanların yüzlerini, çocukların saçlarını, evlerin, bacaların, yaprakların her şeyin, her şeyin üstünü örtüyordu. Şu önlerinde güneşli bir taş dibine serilmiş yatan sarhoş kediyi de. Bican, «Aslımızı yitirmezsek iyidir,» dedi, içinden. «İyidir ya, mümkünü?»

Yemekten sonra gelip çöktükleri bu duvar gölgesinde sessiz, sedasız elindeki paslı çivi ile yere uzunlamasına çizgiler çizen, sanki önünde bir sulu tarla varmış da onu ekime hazırlarmış gibi evlek evlek bölen Zülküf Ağa ansızın konuştu:

— Yeğenağa!.

— Buyur...

— Tezden dalgıya dalma yeğenağa. Gurbetçinin sıfatına erinde gecinde kül elenir ya, o bizlere gerekli. Sen daha yeni yetmesin, kalıcısın burda. Böyle belle...

— Kalıcı mıyız?

Bican sözünü tamamlayamadı. Gözünün önünden geçen kül renkli dünyayı kaybetti. Masmavi lekesiz bir gök, parıl parıl bir güneş, kilometreler boyu uzayıp giden yemyeşil otla kaplı bir yayla, otların arasından

kıvrıla kıvrıla akan beyaz çakıl taşlı dupduru bir çayla bezeli, yeni bir dünyaya açtı gözlerini. Rüzgâr kekik kokuyordu. Derede alabalıklar vardır. Kapı itleri Alaş sıçraya oynaya, davarın önünü almaya uğraşıyordu. Görüntü devam etsin istedi Bican, ama bu yalan dünya, geldiği gibi ansızın gidiverdi.

— Kalıcı olsak iyidir derim Zülküf Emi. Lâkin ucundan tuttuğumuz işin, ayak bastığımız toprağın acemisiyiz.

— Kulak asma. Yeni yetmenin acemiliği üç güne varmadan uçar. Sen temeli sağlama bina etmeye bak.

Adapazarlı kalkmış futbol oynayanların etrafını saran kalabalığa karışmıştı. Siirtli Seydali dayanıp oturdukları duvarın duldasına girmiş, kasketini çevirip namaza durmuştu. Önünde fabrikadan verilen iş ceketi serili idi.

— Reşberlik nasıl, sizin oraların reşberliği?

— Bizde reşberlik arama Zülküf Emi. Bizimkisi davar, mal üzerine. Üç, beş teneke ekin eksek, kızarıp tohum tutmadan kar altında kalır. Arpaları anca biçerik. O da boy tutup orağa gelmez. Susuz olduğundan bir de Allah rahmet göndermezse el ile yolarık. Dağlık yerde ne reşberliği. Ot ola da davar, mal besleyesin.

— Sizde yok mudur davar, mal?

— Vardı. Hemi de kuvvetli idi. Anca ağam vefasız çıkınca...

— Nasıl?

— Bir koca evidik rahmetli dedemin zamanında. Zar zor hatırlarım. Amcalarım bir yana, biz bir yana ayrıldık. Ağabeyim askerden dönmedi. Öl büyük yerde,

kal büyük yerde deyip köyü terk etti. Aslında asker arkadaşlarından biri kandırmış. Dayım da beni çağırdı ya, şehir yerin her bir işi kolaylık, köyün kahrını kim çekecek diye.

— Ey, doğru demiş dayın. Ben kendi nefsime, şunca senedir gurbetçiyim, hakkaten de şehir yerleri büyüdü, güzellendi. Her bir işin kolayını aldı şehir milleti. Köy dediğin sittin sene değişmez. Hele ki sizin oraların dağ köyleri.

— Neyse, ağama diyem, babam hastalandı. Davarı döndüremez olduk. Bir zaman Emilerim otardılar, baktılar. Ama sahipsiz mal ne olur? Çarçur olur. Baktı ki babam koca sürü erim erim erimekte, tuttu sattı. Zaten adamın olmadı mı reşberliğin, davarın, malın tadı yok. Her bir işimiz adam üstüne kurulmuş Zülküf Emi.

— Orası öyle ama dirlik düzenlik olursa. Bizi sorarsan dokuz kardaştık. Hangi birimize yetecek dört parça tarla. Evlenmeye çıksan bir belâ, çıkmasan iki. Çıkarı gurbete düşmek oldu. Sonrası tuz gibi dağıldık, un ufak olduk.

— Soracam, soracam soramadım Emi, bağışla. O boynunda sallanan nedir? Muska mıdır?

Zülküf Ağa kır düşmüş sakallı yüzünü önüne eğdi. Gözlerinin içi güldü. Boynundan sallanan hamayılını tuttu, eline aldı. Evirip, çevirip gülümsedi.

— Delikanlı zamanımda güleş tutardım. Buna hamayıl derler. Yazılı kâğıt var içinde. Uğurdur.

— Güleş mi tutardın?

Bican'ın içine bir sıcaklık yayılmıştı. Birden bu karşısında oturan, buruşuk yüzlü ufalıp ufalıp yumruk

kadar kalmış adama karşı bir yakınlık duydu. Seviverdi. Ağası gibi, babası gibi seviverdi.

— Ben de meraklıydım ya Zülküf Emi, bilmem ki bundan geri...

İkisi birden ağır ağır plastik futbol topunun peşinde koşan, kalabalığa döndüler. Bir zaman sessizce baktılar. Sonra yeniden göz göze geldiler.

— Sil artık güleşi müleşi, dedi Zülküf Ağa.

Bican sustu. Zülküf Ağa'nın elindeki ipi yağlanmış, terden tozdan çürümüş hamayıla daldı...

Seydali namazını selâmlayıp kalktı. Ziller çalınmaya başlamıştı. İşbaşı yapacak: işçiler ağır ağır yerlerinden, doğruldular. Futbol oynayanlar birer ikişer dağıldı. Kapılara yaklaştıkça kalabalık büyüdü. Karanlık ağızlı kapılar bu büyük kalabalığı yuttular. Üzerlerine kapandılar. Bahçede yırtık kâğıtlar, plastik yoğurt kabları, ezilmiş sigara izmaritleri ve bir garip tenhalık kaldı. Güneşten pelteleşmiş, gevşemiş kedi gözlerini açtı. Ayaklarını gerip karnının üzerinde yaylanarak kalktı. Vücudunu titreterek güya üzerine bulanmış tozdan topraktan kurtuldu. Ağır ağır dökümhanenin ardına doğru yürüdü...

Dökümhanenin içinde göz gözü görmüyor. Haznelerden kalıplara boşalan döküm toprağı etrafı toza dumana kesiyor. Kalıplar paletler üzerinde kayarak potaların önüne yaklaşıyor. Motorlar, ocaklar büyük homurtularla hızlanıyorlar. Zülküf Ağa ile Bican preslerden çıkan parçaları dökümhanenin dışına taşıyorlar. İş hızını gittikçe arttırıyor. Seydali'nin gözü ikide bir dökümhanenin açık kapısından dumanlar içinde bir

silüet olarak uzanan cami minaresine takılıyor. Dışarı çıkıp içeri gelirken biteviye Adapazarlıya yalvarıyor.

— Yağız gardaş son bilirsin, bir ufak su dökmeye çıksan…

— Olur mu yahu? Daha bugün başladık işe. Saatına varmadan kaytarılır mı?

— Kaytarma yooook. Ekmek yediğimiz kapıya. Tövbe yok. Anca kaybolacan ortadan. Ufak su dökmeye çıkacan. Ben o arada ikindiyi kılar çıkarım.

— Kılmayıver canım. Akşama kaza edersin. İş üstündeyiz bir şey olmaz. Kurban olduğum Allah vaziyeti yukardan görmez mi?

— Görür amenna... Lâkin kazaya bırakmanın şartını ne yapmalı? Şart zorlu yağız gardaş, amana gelmişem.

Seydali kıvır kıvır kıvranıyor, Adapazarlı bir türlü yumuşamak bilmiyor. Daha doğrusu kendi hayâlleri ile uğraşıyor, «Bu dökümhaneden çıkarım ben arkadaş, ayına varmaz sıvışırım burdan. Atölyeye kapağı atarsak gerisi kolay. İşin enini boyunu bir ölçelim hele, renk vermeden bir ölçelim,» diye plânlar kuruyordu. Bu arada inceden bir ezan sesi dökümhanenin kapısından süzülüyor, preslerin, motorların, ocakların çıkardığı gürültü arasından sızarak Seydali'nin kulaklarına varıyordu.

— Yağız gardaş ezandır ha, sözümüzü çiğnemezsen.

Adapazarlı sağı solu dinler gözüküyor:

— Yok yahu! Hani, ben duymuyorum. Hem kardeşim beni ne diye gönderiyorsun. Sen sıvış, ben idare edeyim. Bak bir dahaki sefere karışmam ha!..

Seydali kecgereyi bırakıp helalara doğru kayboluyor. Adapazarlı hayâllerine kaldığı yerden devam ediyor. «Derviş Usta'nın gözüne girdi mi? Yani he demek gözüne girmek; şıpınişi çalışmak demek. İpin ucunu ele alalım bir. Bir de hemşeri buldu mu atölye cenahından...»

— Ne dikildiniz ulan? Nerde koca Kürt?

Adapazarlı silkiniyor. Derviş Usta'yı karşısında zebellâ gibi görünce:

— Eee, şey ustam... Şeye gitti... Su dökmeye.

— Vay gidinin kara dürzüsü. Ulan saatına varmadan kaytarmanın yolunu bellediler. Hay Allah, nasıl bir millet bu yahu? Derekap işin ek yerlerini beller...

Derviş Usta sözünün gerisini ağzının içinde memleketten kalma bir küfür ile tamamlarken helalara doğru uzaklaşıyor.

— Neredesin kara dürzü. Çık ulan. Bu ne bitmez sidiktir, yarım saat geçmiş akar ha akar.

Helaları fır dönüyor, bir ara gözü soyunma odasının kapı aralığından görünen bir karaltıya ilişiyor. Yürüyor, ikindiyi yetiştirmeye çalışan Seydali'nin kıyamda duran ince vücuduna bakarak, kar gibi eriyip yumuşuyor.

— Uuyy, endamına vurulayım. Namaza durmuş daa. Ne etmeli şindi? Nasıl anlatacağız buna, lâftan bilmez sözden anlamaz. Kerim Bey'in kulağına giderse. İşi tatil edip namaza durmuş diye...

İçinde hürmet dolu bir bağışlama ile Seydali'yi seyrediyor. Siirtli namazı selâmlarken bakışları karşılaşıyor. Seydali'nin gözlerinde saf bir ışıltı gülümsüyor. Bu

mahzun ve mahcup gözler Derviş Usta'yı derinden yakalıyor. Bir ünsiyet peyda oluyor aralarında.. Kardeş gibi...

***

Bican kecgereyi kavrayıp her kaldırışında Zülküf Ağa'nın titreyen bacaklarına takılıyordu. Gurbetlik fukarayı iyicene kötületmiş. Senesine varmaz tüketir bu iş bunu... Kimbilir ne yaman delikanlıydı.. Paletlerden gelen parçalara yetişebilmek için âdeta koşuyorlardı. Ter tırnaklarından akıyordu. Genizleri bu henüz alışamadıkları havadan tıkanmış gibi idi. Bican'ın yanakları iyicene kızarmış, terli perçemleri alnına yapışmıştı. Yüzünde, ter damlalarının geçtiği yerlerde, yol yol izler peydâ olmuştu. Son bir sefer kecgereyi getirip yerine yerleştirdiler. Zülküf Ağa'nın kalın kadife pantolonu ayaklarına, paçalarına dolaşıyordu. Bir ara kecgerenin üzerine doğru eğilip, pantolonunun bacaklarına yapışan yerlerini silkeledi. Senelerdir boynunda taşıdığı hamayılı o anda çürümüş ipinden kurtularak kecgerenin dibine düştü.

Bican yine potalardan akan erimiş madenin turuncusarı ışığına daldı. Bu ışıkta cezbeden, tutan, insanı içine alan bir şey vardı. Dökümhaneye girdi gireli başka yana bakamaz olmuştu. Işık alaca karanlık içinden fırlıyor, gözlerine yapışıyor, aşka gelmiş bir dişi canavar gibi onu kucaklıyordu. Bu temasta insanı sıkan, tırmalayan, nefesini kesen bir şeyler vardı. Sanki ince ince yayılan gaz kokusu ile kapısına düşmüş kurbanlarını sarhoş edip, elden ayaktan kesip, teslim alan kir gizli kuvveti taşıyordu... Bican bu teslimiyet içinde dalgın bakarken birden canhıraş bir feryatla sarsıldı.

Yüzünü sesten yana dönmesiyle birlikte üstüne başına fıskiye gibi kan fışkırdı... Gözleri büyüdü, dili ağzına sığmaz oldu... Boğuluyor gibiydi. Dizlerini büktü oracığa yığıldı.

Gözlerini açtığında etrafında bir yığın insan vardı. Gürültüden kimin ne dediği anlaşılmıyordu. Yekinip kalktı. İlk bakışta Derviş Usta'nın yüzünü gördü. Turuncu-sarı bir yüzdü. Sonra biri onu kolundan çekerek kenara aldı. Kalabalık açıldı. İki işçi içinde bir kan gölü biriken kecgereyi geçirdiler. Zülküf Ağa'nın kafası kan içinde kaybolmuştu. Tuhaf bir et kokusu yanık yanık, tütüyordu. Bir kolu kecgerenin kenarından sarkmıştı. Hamaylı parmaklarının arasından sallanıyordu.

BEKÂRET

Sıcak, sıvaşık, yağlı-kara bir hafta tatili…

— Bican, dayısının oğlu Yusuf'la hemşerilerinin işlettiği semt kahvesinde oturuyor.

Daha doğrusu Yusuf'la arkadaşlarının oynadığı oyunu seyrediyor. Buna pek seyrediyor da denilemez çünkü baktığı yeri görmüyor. Kahveyi dolduran gürültüyü duymuyor. Zülküf ağanın kan gölü içindeki cesedi gözlerinin önünden gitmiyor. Sokağa, tozlu camların ardından görünen mağazalara, gelip geçen arabalara, çocuklara ayrı ayrı bakıyor, hiç birini göremiyor. Yahut görüyor da algılayamıyor. Zihninde hep Zülküf ağanın hamaylı...

— Cevher!

— Hıı...

Dayısının oğlu Yusuf ensesine bir şaplak atıyor.

— Ne daldın be!..

— Hiç.. Zülküf emi…

— Bırak yahu, manyak mısın be? Her gün tonla adam gidiyor bu yolda. Boşkoy, yorma kafanı…

Sıcak; tozlu, bozuk kaldırımlı, dükkân önlerine tünemiş kıtipiyoz akasyaların gölgelediği daracık sokaklara bir irin gibi akıyor. Müşteriler su darlığından kim bilir nasıl yıkandığı için yapış vapışlığı bir türlü giderilemeyen çay bardaklarına, meşrubat şişelerine saldırıyorlar. Evinden apartmanına, dükkânından arabasına, insanından hayvanına bir oturmamışlığın, bir tedirginliğin, bir gözleri dört açılmışlığın, bir kıpır kıpırlığın kol gezdiği bu büyük şehrin kenar semtinde, bir hafta tatili nasıl geçer? Köy komşuluğu, hemşerilik, hısım akrabalıktan üreyen, asıl biçim ve manası ile artık çok uzaklarda kalmış bir münasebeti; çok çocuklu, tıkış tıkış, ter içinde gidilen ziyaretlerle, hasta görmeleri ile gitgide azalarak yürüyen, dedelerden babalara zorla, babalardan çocuklara artık hiç geçmeyen bir kısır, önü tıkalı alışkanlıkla geçer. Otobüsler salkım saçak dolar, çocuklar ağlar, burunları akar, kadınlar çarşaftan, mantodan çıkmanın sıkıntısında patlar, yol parası düşünülür, yorgunluk kol gezer.

Kahvenin aralık duran kapısından kot pantolonlu bir genç rüzgâr gibi dalıyor:

— Yusuf abi! Seninkini gördüm.

Yusuf sağ kaşını kibirle yukarı kaldırıyor, çocuğa bakmadan elindeki kâğıtları düzeltiyor.

— Eeee, nolmuş?..

— Bozuk çalıyor abi..

— Yok yahu, niye?

— Adam mısınız lan, diyor. Sıcaktan bunaldık, bi denize bilem götürmezsiniz diyor. Cananla beraberdiler.

Yusuf ilerde bilardo oynayan başka bir gence sesleniyor:

— Hikmet! Lan Uzun, baksana biraz.

— Dalgamı bozma, yavruyu sotalamışım, yumuşatayım biraz.

— Bırak oğlum, denize gidiyoruz.

— Nee, denize mi?..

İnce uzun delikanlı omuzlarına dökülen saçlarını küçük bir baş hareketi ile geriye atıyor, bir genç kız gibi ellerini terli alnından ve saçlarından geçiriyor. Sonra birden erkekleşiverip yeni süren bıyıklarını sıvazlıyor. İstekayı yerine takıyor, geniş meşin kemerinden dışarı taşmış gömleğini düzeltiyor. Yusuf'un oturduğu masaya «şimdi geliyorum» anlamına bir işaret çakıp, tuvalete yöneliyor.

Bican bu deniz sözü ile üzerine çöken ağırlıktan silkiniyor. İçine korkulu bir serinlik yayılıyor. O yeni gördüğü karanlık yeşil, büyük suyu düşünüyor. Sonra korktuğunu dayısına belli etmemek için vapurda kanepeye sıkı sıkı yapıştığını ve uzaklara baktığını... Gençler ayaklanıyorlar, Yusuf talimat veriyor.

— Hadi Cevher, sen de...

Bastığı döşeme bu deniz çağrışımıyla Bican'ın ayakları altından kayıyor. Serinlik küçük titreşimlerle içine doğru yayılıyor.

— Ben gelmesem Yusuf, ben eve gitsem...

— Ohooo, bi pazarımız var oğlum. Denize gitmeyeceğiz de ne halt işleyeceğiz?..

Yusuf bir koluna, ıslak taranmış saçları ile ince uzun delikanlı diğer koluna giriyorlar.

— Yürü, yürü be.. Gözün, gönlün açılır. Biz de geçtik bu yollardan. Üç gün sonra işten kaçıp denize gidersin bak...

— Sonra da ince iş tutarsın…

Gençler hep birlikte gülüyorlar. Bican bin pişman peşlerinden gidiyor. Karmakarışık sokaklardan geçiyorlar. Bir köşe başında tedirgin, aceleci kızlarla buluşuyorlar. Aynı acele ile yalpalayıp geçen bir minibüse doluşuyorlar, kalabalık bir semtte iniyorlar, uzun bir kuyruğa giriyorlar.

Bican'ın gözleri bu kalabalık meydanda o kadar yeni şeye rastlıyor ki. Her gördüğüne ancak bir an bakabiliyor. Bakışları mütemadiyen dolaşıyor, boynu geniş kavislerle eğilip bükülüyor, gergin yüzünde iri iri açılmış gözleri ile bulunduğu yerde kıpırdayıp duruyor. Binalar yüksek, iyicene yüksek, çok yüksek. Bican katarı sayıyor. Şaşırıp bir daha sayıyor, bir daha sayıyor. Arabalar yüzlerce geçiyorlar, geçiyorlar. İnsanlar kalabalık yürüyorlar, duruyorlar. Hepsi birden ona bakıyorlar. Bican gözlerini indiriyor. Yanında yaşlı bir kadın duruyor. Etleri sarkık sarkık çıplak omuzbaşlarından sırıtıyor. Kadının elinde bir zincir zincire bağlı küçük, iyicene küçük bir köpek. Bican köpeğe uzunca bakıyor. Eşyaları zihninde yerleştiremiyor. Her şey karmakarışık ve hareketli. Fıkır fıkır kaynıyor. Bican'ın içi kaynıyor. Genç kızların, kadınların kısacık etekleri...

Bu binalar neden bu kadar yüksek? Bu arabalar ne kadar çok. Bu insanların ne kadar acelesi var. Bu köpek gerçekten köpek mi. Bu ihtiyar kadın ne kadar çirkin. Bu sıcak ne sıvaşık. Bu hava ne boğucu. Bu kızlar ne utanmaz. Bu bacaklar ne kadar beyaz. Beyaz..

Beyaz'da kalıyor.

Dayanacak bir düşünce, tanıdık bir şey, bildik bir yüz.

Yusuf'a bakıyor. Yanındaki kızın elini tutmuş. Kız ona Bican'ı gösteriyor. Bican'ın al basmış yanakları yanıyor. Otobüs geliyor, doluyorlar, sıkışıyorlar, biraz daha, biraz daha.. Güneşin kızdırdığı otobüsün içi fırın gibi. Ter, parfüm, kir, ayak, ağız kokuları. Bican'ın sırtında ceket. Suriye'den Anteb'e, Antep'ten de Kars'a kaçmış bir ceket. Uzun, iri cepli, kruvaze. Bir kadının kalçası Bican'a yaslanıyor. Bican'ın içinde bir panik, bir ricat, içi kaçıyor,, içi kapanıyor, içi elleriyle yüzünü örtüyor. Nefesi tıkanıyor, ağzı kuruyor. Otobüs duruyor, otobüs kalkıyor, otobüs sallanıyor. Daha sıkışıyorlar, daha, daha.. Bican artık ne bakıyor, ne görüyor, ne duyuyor. Gözlerinde bir perde, zihninde bir uğultu...

Otobüs son defa duruyor, boşanıyor.. İniyorlar. Yine bir kuyruğa giriyorlar. Eline bir bilet tutuşturuyorlar; Bir kapıdan geçiyorlar, bir adam ellerindeki bileti alıyor.

Bican ömründe ilk defa mayolu bir kadın görüyor. Mayolu ve ihtiyar bir kadın. Etleri pörsümüş, dişleri takma, leş gibi şişman bir kadın. Dünyanın en garip yaratığına bakan bir uzman gibi dikkatli, kadına uzun uzun bakıyor. Yusuf ve ince uzun delikanlı gülüşerek onu kolundan tutup sürüklüyorlar. Kabinlerden birine sokuyorlar. Bir müddet sonra kabinin üzerinden kısa, lastik gibi bir don atıyorlar.

— Mayonu giy de gel, bekliyoruz, diye bağırıyorlar.

Bican kapı arlığından bakıyor. Çıplak kadınlar, çıplak erkekler, çıplak çocuklar. Kapıyı kapatıyor.

«Nerdendi düştük hey Allah, bunca cıbıl adam arasında ne edeceğiz?» Kabinin içindeki tahta kanepeye oturuyor. Ter ceketinin sırtından çıkmış, yayılmış. «En iyisi burda durmak, kapıyı sürmeleyip oturmak». Bu düşünce ile biraz ferahlayıp kapıyı kilitliyor. Dışarıda bir uğultu, bir bağırtı...

— Cevher! Çıksana dışarı, bekliyoruz be!..

— ……

— Yoksa mayo mu dar geldi?

— …….

— Bak kızıyorum ha, ses versene be!.. Bu sıcakta orada durulur mu?

Yusuf kapıya dayanmış, ter ter tepiniyor. Bican kararsız. Korktu da çıkamadı diyecekler, başka şeyler diyecekler...

— Gelecem, siz keyfinize bakın, diye cevap veriyor.

Ceketini çıkarıyor. Aceleyle gömleğini, fanilasını, üzerinde bir don kalıncaya kadar her şeyini çıkarıyor. Kapı aralığından bir kere daha bakıyor. İki delikanlı görüyor, omuzlarına aldıkları kızlara deve güreşi yaptırıyorlar. Yeniden elindeki lastik dona bakıyor. Tedirgin, ürperen vücuduna mayoyu geçiriyor. Ağır ağır kabinin önüne çıkıyor, Güneş, kızgın kum, yeşil ağır koyu su. Kalabalığın, neşeli şamatanın, bütün bakışların üzerinde toplandığını sanıyor.

Can havli ile kalabalığa doğru kaçıyor. Denize yarı beline kadar girip duruyor. Her yanında bir titreme, dişleri tıkırdıyor.

Artık rengârenk manzaranın üzerinde bir sabit beyaz nokta.

Ellerini çaprazlama göğsünde tutuyor. Bir ara yanı başında, tıpkı kendisi gibi uzun beyaz kilotlu, beyaz vücutlu, göğüslerinde kıllar, başlar alabrus traşlı, eller göğüste çapraz üç kişi görüyor. Onlar bir koşu gidip karın üstü kuma yatıyorlar.

Bican da arkalarından koşup karın üstü yanlarına uzanıyor.

YOKUŞA AKAN SULAR

Yağlıboya fırçası ÇBS kutusundan hışmile fırladı. Boyasız beton duvara dikine bir çizgi çekti. Peşine bir yarım daire ile, bu hattı kesen bir kısa çizgi daha.. Duvarda şafak kızılı iri bir R harfi parıldadı...

Bican keyifle sırıtıp beyaz taşını çekti. Seydali'nin zeytin çekirdeği taşlarından birini daha aldı.

— Cüz! Oruç başına vurmaya başladı müslümân, iki taşın kaldı...

Seydali dalgındı.. Bozkır'ın güneşini,, yağmurunu karını, bıçak gibi rüzgârını kırk yıldır yiyen yüzü, tunç renginden demir siyahına giden yüzü gerildi. Zoraki güldü. Kadere rıza ile munis, konuştu:

— Ramazanlık, zor... Şehir yerinde her bi iş zor kekkom. Gurbetlik bi yandan, tütün zoru bi yandan..

Sıkıntı ile taşlardan birini oynattı. Başını kaldırdı. Duvara yazı yazan adam son harfi tamamlıyordu.

Seydali adamdan önce adamın ağzındaki sigarayı farketti. İçini çekti, sonra aniden parladı:

— Eşşek kadar herife hele. Gündüz gözü aşikâr oruç yemede. Tövbe tövbe, mübarek günde ağzımızı bozduracak.

— Bırak canım, oyna hele, sıra sende.

— Yahu duvarı pisledi be, koca duvarı berbat etti.

Bican ağır ağır başını çevirdi, omuzunun üzerinden geriye doğru baktı. Duvardaki harflerden aşağıya doğru yol yol ince çizgiler sarkmış, yazı salkım saçak bir hal almıştı.

— Re.!.. Re.!,. Refe.!..

— Ne diyor, hele okusana yahu ne demekte.

— Re – fe - ran...

— Ulan oğlum düzgün oku şunu..

— Patlama müslüman sökecem şimdi. Referan.. Referandum.

— Eeee..

— Referandum.

— Ne?

— Okudum ya canım. Refe, refe.. hay Allah.

— Türkçe desene gurban, Türkçesini..

— Bağışla Seydali ağa, çıkaramadım.

— Neee, dökemedin mi şuncacık yazıyı? Ben senin şadetnameni kaça alırım şindi?

Bican kızardı. Başını önüne eğdi. Ağzının içinden yavaşça:

— Gavurca herhal ki sökemedik.

Seydali yazıya da, yazana da adamakıllı bozulmuştu:

— Ne gavurcası be. Bizim fabrikadan biri yazdı. Görmedin mi?

— Görmedim, belki de yabandır, dışarlıdır. Sen tanıdın mı?

— Çık...

Bir süre daha birbirlerinin yüzüne sıkıntılı sıkıntılı baktılar. Tüyleri dökülmüş bir ihtiyar horoz gibi, çiğnenmekten betona dönmüş fabrika bahçesinde, her bahar şişinip kabaran, tek akasya ağacının dibinde yan bıraktıkları oyunlarına devam ettiler. Sırtını ağaca veren Bican, yağır olmuş sığır malı gibi bir süre belini, böğrünü ağaca süre süre kaşındı. Seydali yere çivi ile çizilmiş sekiz taşlı cüz tablosundan başını kaldırmadı. Daldı...

Bu duvardaki yazı neyin nesiydi? Gündüz gözü aşikâr oruç yiyen bir adam.. Kulak asmayacaksın, şehir yerleri buralar... Yetmişikibuçuk millet mahşere döndermiş, oruca namaza dikkat azalmış neyse... Acep neye yazdı koca duvarı berbadetip.. Ses seda dersen tükenmiş bu gün. Ne top oyunu vuran delikanlılar, ne gülen ne konuşan. Ver ha duvar diblerine çöküp cıgara fosurdatanlar. Ağa bu gün Allah'ın bir mübarek günüdür amma, herhalde tevatür bir günüdür.

Sonra o iki araba dolusu gelen herif. Homur homur herifler.. Yok canım hava bile soğukladı, nerdeyse gün çekilecek...;

— Bican...

— Hıı...

— Heç, adam neyse, oyna hadi..

— Seydali kekkom, sen sen ol kulağı kirişte ol. Nuhusetlik elverdi aşikâr. Nerdeyse paydos saati bitecek kimse oralı değil. Fitne kaynamakta ağa. Kalabalık desen yığıldı. Bunnarın bi yerden bi zoru var kardaş.

Derin zoru var bunnarın ki ağızları kilitli, gözleri dersen velfecri'ni okur, pörtlemiş..

— Bican…

— Nedir canım adımı mı belleyecen.

— Bir niza çıkacak herhal.

— Ne nizası?..

— Ulan oğul şu milletin haline baksana biraz.

Bican bir kazak düşünüyordu, dayısıoğlu Yusuf'unkinden.. Sonra bir çift de iskarpin, yüksek topuklu, dayısıoğlu Yusuf'unkinden. Kendini zor sıyırdı kazaktan, ayakkabıdan...

— He yahu, bağırtı başlar birazdan.

— Ne bağırtısı?..

— Bir sefer gördüm. Uzaktan, Alibeyköy'de.. Sonra polis candarma sökün etti.

— Candarma mı?.. Aman Bican gurban, savuşak mı?

— Hele bekleyek. Geri durur bekleriz. Bize ne?..

— Tabi canım bize ne. Geri durak, bekleyek..

***

— Yuuu……

— İndirin, konuşturmayın!...

— Grev, grev var. Direnelim arkadaşlar..

— Kahrolsun faşistler!...

Personel binasının iç avluya bakan geniş camları önünde kadınlı erkekli bir gurup peyda oldu. Personel müdürü telefonlara saldırdı. Gencecik memureler elleri ile kalplerini tutarak, titreşip bekleştiler. Müstahdemler nereye koşacaklarını şaşırmışlardı. Makine kı-

sım şeflerinden mühendis Bülent Bey, yardımcısı tekniker Rifat ile cam önüne çıkmıştı. Bir gözü ile iç avluya dizilen arabalar arasında duran beyaz Anadol'unu kolluyor, diğer gözü ile yardımcısına gülüyordu.

— Çocuklar işi iyi pişirdiler, helâl olsun.

— Olsun abi..

Avluda ikiye ayrılmış kalabalık birbirlerine laf yerine taş atmaya hazırlanıyordu. Personel müdürünün korkudan, telâştan çatlayıp un-ufak olmuş sesine telefonda isteksiz «peki efendim, derhal» diye cevap veren toplum polisi komiserlerinden biri bıkkın, canından bezmiş sefere hazırlanıyordu. Fabrika çevresine dizilen evlerden, pencerelerden, balkonlardan sarkan, tedirgin, endişeli bir kalabalık kopacak kavgayı seyre hazırlanıyordu. Aptala malûm olur denmeyecek, bir kaç çiçeği burnunda muhabir haberi gazetelerine yetiştirmeye hazırlanıyordu. Grevci sendika lideri, biraz erkence de olsa olayla ilgili yazılı beyanatını daktiloya çekmeye hazırlanıyordu. İşin tuhafı fabrika ambarında ilk defa Avrupa'ya mal ihracı için ambalaj hazırlanıyordu. Encamı memleket kopacak birşeylere hazırlanıyordu. Ki, başlayan taş yağmurunun ilk iri damlası mühendis Bülent Bey'in Anadolu'nun ön camında patladı. Mühendisle yardımcısı bir an için gözgöze geldiler. Bülent Bey içinden «ib...ler» derken, yardımcısına doğru sırıtıyordu.

— Kolay değil tabii.. Hak verilmez, alınır...

***

— Savuşak Bican gurban, aman ucu bize bulaşmadan savuşak..

— Dur hele Seydali ağam, bizim nemize gerek, biz seyirciyiz, kenarda durucuyuz.

— Hele, ayaklaraa, kenarı köşesi mi kaldı. Millet birbirine girdi. Arada kalıcıyız. Şuralardan bir odun parçası mı aramalı? Ulan nerdeyse keyiflenecek. Hele şuna, erkekliğin onda dokuzu bu mudur?..

Panzerlerin canavar düdükleri duyulmaya başlayıncaya kadar, kavganın bir ucu sarkıp genişleyip, Bican'la Seydali'yi içine çoktan almıştı. Toz dumana karışmış, dost düşman ayırdedilmez olmuştu...

***

Sağ kulağı üç dikişle tutturulmuş, dudağı patlamış, şişmiş olanı Bican; kolunun biri askıda, kafası bantla sarılı olanı da Seydali idi. Müdüriyetin daktilo sesinden başka ses duyulmayan, derin kuyuları andıran basık tavanlı odasında, kavganın içinde duydukları korkunun on mislini duyarak titreyen onlardı,

— Polisi taşlamışsınız!..

— ……..

— Konuşun be!..

Seydali kasketini, elinde buruşturup, sıkıp suyunu çıkardığı kasketini düşürüyor. Titreyen canı cerecesi çekilmiş elleri ile eğilip alıyor.

— Ne diyorsunuz?

— ……..

Memur iri kıyım. İşinin ehli görünüyor. Nicelerini konuşturmuş olmanın kendine güvenli tavrını taşıyor. Ama yine de arada bir aklı karısına gidiyor. Orta bir'e giden küçük oğluna gidiyor. «Baba gelirken Sosyal Bilgiler kitabımı unutma, öğretmen çok ders verdi.»

diyen sesini, sarışın başını, gülümsemesini hatırlıyor. Günlerdir almayı unuttuğu Sosyal Bilgiler kitabını, unutmayıp almak için sağ eline geçirdiği alyansına bakıyor. Canı sıkılıyor; Seydali'nin yakasına yapışıyor:

— Konuş ulan!...

Seydali yaprak gibi titriyor. Zaman zaman şehlâ bakan iri, siyah, munis gözleri ile yalvarıyor.

— Başefendi biz...

Memur yakasını bırakıyor.

— Evet devam et.

— Cüz oynuyorduk başefendi!.

Daktilo tıkırtısı duruyor. Oda duvarlarına kadar şaşırıyor.

— Cüz mü? Ne cüzü?...

— İki gözüm önüne aksın ki cüz. Mübarek günde yalan söylenir mi? Sekiz taşlı cüz...

Odadakiler, adını koyamadıkları, ancak mutlaka insan olarak içlerinde hissettikleri bir şeye dayanarak, henüz kaybolmamış, ama biryerlerde kabuğuna çekilmiş bekleyen, ortaya çıkmaya artık utanan bir şeye dayanarak, güvenerek rahatlıyorlar, gülüveriyorlar...

İKİNDİYİ KILMAK

Zil çaldı...

Dışarı çıkıyorum, çocuklarda bir bağırış, bir gürültü, öğretmen odasından paltomu alıyorum, kafamda ikindiyi kılmak, kapıda müdürle karşılaşıyoruz:

— Recai Bey! Şu evrakları geçerken belediyeye bıraksanız. Yahu hâlâ müstahdem kadrosu bekliyoruz. Belki yüz kere yazdık yukarıya.

— Yukarıyı boş verin müdür bey, romatizmalarınız nasıl?

— Sorma azizim, akşam olmuyor mu? Yatağa girmiyor muyum?

— Neyseki yağmur var ama henüz soğuklar bastırmadı. Reis beye bir diyeceğiniz var mı?

— Makamında olacağını zannetmem, malûm seçimler...

— Tabii seçimler... Evet, hoşçakalın öyleyse...

— İyi günler Recai Bey, yarın veli toplantısı var unutmayın da...

— Biliyorum efendim...

Yağmur sıkıştırıyor. Sokaklar çamur. Bir şemsiye bile alamadık. Ayakkablar da su çekiyor. Yahu sahi bu bir şemsiye bile alamadık. Bu yağmurun sonu ayaza çeker. Sümer'den bir postal uyduraydık.

***

— Oooo, Recai Bey, hangi rüzgâr attı, şükür görüştürene!..

— Aleykümselam Şükrü Bey, reise baktımdı.

— Bırakın şimdi canım, çay mı, kahve mi?

— Vallahi oturmayacağım, işim acele, şu evrakları bırakıp çı...

— Namussuzum bırakmam. Kırk yılın bir başı. Ganiii... Lan Ganiii!...

Bir taraftan zile basıyor, çaylar geliyor, içiyoruz. Nasıl da oturdum kaldım. Kafamda ikindiyi kılmak...

— Aysel var ya, Aysel, Canım sizin tarihçi…

— Sen bırak Aysel'i şimdi, kömür karnesi var mı?

— Aaaa, sahi yahu, dur sen şimdi. Ganii!

Gani geliyor, beraber dördüncü kata çıkıyoruz, bir kuyruk bir kalabalık, iten, kakan, bağıran. Dağıtımın yapıldığı kapıyı iri kıyım iki zabıta memuru tutmuş. Gani zor bela kalabalığı yarıp geçiyor. Hadi Gani, torpilim benim. Biraz sonra kan ter içinde geliyor, kulağıma eğilerek : «Rıza Bey, biraz beklesin diyor, hani ya kalabalık arasında». «Peki» diyorum ve biraz beklemeye başlıyorum. Bir sigara, iki sigara, çeyrek dakika yarım saat. Kafamda ikindiyi kılmak. Duvar saatine bakıyorum, kafamda ikindiyi kılmak. Evdeki soba, karım, çocuklar, odun kömür komisyoncularının cana yakın suratları. Kömür karnesi diye bir şey?.. Bugün

almasam, yarın dersim var. Ertesi gün dersim var, daha ertesi cumartesi pazar... Evet, kömür karnesi... Çıkıyorum...

Necati ile Çınaraltı'ndaki kahvede buluşacağız. Yaz geldi geçti oturup bir çay içemedik. Beyazıt Camii'nde ikindiyi... Kömür karnesi, yahut, neyse... Salkım saçak bir minibüs geliyor...

— Fatih'den, boş araba Beyazzzıt...

Boş arabaya sıkışıyoruz. Bir yerde trafik sıkışıyor, yahut lastik patlıyor iniyoruz. Başka bir kuyruğa geçiyoruz. Yağmur bastırıyor. Otobüs geliyor. Kuyruk muyruk dağılıyor, herkes kapıya saldırıyor. Otobüse sıkışıyoruz. Yeniden trafik sıkışıyor. Dakikada bir metre ilerliyoruz. Yolculardan bazıları iniyor, ben de iniyorum. Bu sefer yağmur sıkıştırıyor. Gelen geçen arabalar, derken yağmura rağmen takılıp kaldığım bir levha: Dana 50, koyun 60... Tanzim satış kuyruğu. Bizim mahallede et 90 lira. Arada var 30 lira. Bir haftalık sigara parası. Kendimi kuyrukta buluyorum. Kafamda ikindiyi kılmak. Omuzuma bir el dokunuyor, dönüyorum. Aaaa Kâmil. Bizim Kâmil... Sarılıp öpüşüyoruz, seviniyorum.

— Zaman nasıl geçiyor yahu, ne kadar oluyor görüşmeyeli, eee, ne var ne yok?

— Hiç n'olsun, arayıp sormazsın ki!..

— Ne oldu, bir şey mi var?

— İhsan Amca vefat etti!..

— Demeee!..

Başımdan aşağı kaynar su dökülüyor. Kaç zamandır hasta idi. Güya gidip elini öpecektik.

Olmadı gidemedik... Demek son bir defa...

— Bayramda da gelmediniz. Babam diyor ki…

— Ne desen haklısın Kâmilciğim. Allah rahmet eylesin. Rahmetli babamın arkadaşı, hısımdan akrabadan yakındı. Anamın hastalığında köyden sırtlayıp üç saat ötede istasyona indirmişti. İhsan Amca ha... Bize yaptığı iyilikleri buradan dizsen Fizan'a gider. Son bir defa gidip elini bile öpemedik. Biz adamlıktan çıktık Kâmil, temelli çıktık.

— Hayriye teyze çok perişandı. Geleni gideni hiç yok koca İstanbul'da. Babam olmasaydı cenaze ortada kalıyordu. Neyse ki o gün işe gitmemişti. İzinliydi. Allah'tan işte, yoksa kim kime...

Gözlerim kararıyor... İhsan Amca!.. Odunumuza varıncaya kadar taşımıştı. «Nurettin Gardaşımın yadigârları» derdi bize, kınalı şekerler getirirdi. Ne hastalığında el uzatabildik, ne ölümünde. Yahu ne iştir...

— İlerleyelim beyler.

— Kazık mısınız ayılar?..

— İşimiz var, sohbethane mi burası?..

Şöyle bir döndüm!..

Döndüm işte o kadar. Bir sürü gözü kanlı adam. Benim de gözlerim kanlı olmalı. Ellerinde sıkıştırılmış fileleri ile ikiyüzelli gramlık koyun kıyması almak için saatlerdir kuyrukta bekleşen insanlar.

— Hayriye teyze bir haftadır hastahanede.

— Tabiî. Çökmüştür. İhsan Amca tek dayanağıydı. Oğlanlar evlenip ayrıldıktan sonra o küçücük evde. Ne yapar şimdi zavallı kadın. Demek amcam çok darıldı bize.

Yarımşar kilo duna kıyması alıp çıkıyoruz...

— Ne tarafa Kâmil? Şöyle bir oturup iki satır konuşacak bir yer...

— Tahtakale'ye gidiyorum. O tarafta bir yerde ucuz pamuk satıyorlar da. Süleyman eniştemin bir oğlu oldu, hala çocuğa yorgan yapamadılar.

— Allah, Allah! Süleyman baba oldu demek. Hay Allah! Ne zaman?

— Bir aya yakın.

— Peki, Kadriye nasıl? Sevinmiştir oğlan doğurdu diye.

— Sevindi ya, bu dördüncü. Recai abim bizi hiç aramaz sormaz, diyor.

— Der, der. Ne dese haklı, dünyayı unuttuk biz. —İkindiyi kılmak yine kafamda— Peki... Amcamın, yengemin ellerinden öperim. İnşallah geleceğiz, şöyle havalar açsın bir. Pazar günü falan, muhakkak...

Demek İhsan Amca... Güneş buluttan bir çıkıp kayboluyor. Etraf kalabalıklaşıyor. Ayaklarım vıcık vıcık. Birine saati soruyorum. Başım döner gibi oluyor, öğleyin bir şey yemediğimi hatırlıyorum. Daha doğrusu simitçilerin sesleri, lahmacun, sandöviç sepetleri... Bir simit alayım hemencecik derken, birden ne olduğunu anlamaya kalmadan onüç ondört yaşlarında bir çocuk.

— Abicim, kurban olayım kurtar beni!

Yahu nedir diyemeden, çam yarması bir adam, betbeniz atmış çocuğu çekip almaya çalışıyor pardösümün eteklerinden. Etrafımızda derekap bir insan kalabalığı...

— Çekil be adam aradan. Ulan piç kurusu, ben de seni kıyım kıyım...

Gayri ihtiyarî (mi) acaba, çocuğu arkama saklıyorum. Kalabalık öylecene seyrediyor. Bir o yana bir bu yana koşuşturuyoruz. Adam saldırıyor sille tokat.

— Yahu bırak, çocuk işte, el kadar sabi.

Adam beni duymuyor. Arada tokatlar yiyorum. Korna, düdük, polis işe karışıyor. Adamla çocuğu yaka paça arabaya götürüyorlar. Beni de... Neyse ki karakol yakın. İkindiyi kılmak kafamda mıh gibi şimdi...

Zil çalıyor...

Komiser üstüne başına çeki düzen verip içeri odaya giriyor. Yerine başka bir görevli oturuyor.

— Nüfus kâğıdın...

Aranıyorum. Ceket cepleri, pardösünün cepleri, pantolonun arka cepleri. Yok... Ter basıyor. Birden öğretmen kimlik cüzdanımı çıkarıp uzatıyorum. Arasından bir kâğıt düşüyor. Eğilip alıyor. Gözlerim saat ararken ellerim korka korka cüzdanıma gidiyor...

***

Nefes nefese Beyazıt'taki elektrik idaresindeyim. Yani yeni bir kuyruktayım. Beyazıt camiinden ezan sesi geliyor, tam bu sırada ödeme sırası bana geliyor. Tahsildarın yüzüne dik dik bakıyorum. Aç midemin gurultusunu saygılı bir geğirti ile boşaltıyorum. Parayı ödemiyorum. Ağır ağır kuyruktan çıkıyorum.

İnsanlar okunan akşam ezanını farketmiyerek (mi) acaba, Çarşıkapı'dan, Kapalıçarşı'dan boşalıyorlar. Oluk oluk minibüs otobüs kuyruklarına koşuyorlar. Ellerinde akşam simidi taşıyorlar. Yağmurla yarışıyorlar. Şemsiyesiz insanlar sizi…

Elektrikleri kesecekler. Kessinler. Mum alacağım. Cerrahpaşa'ya yaya yürüyeceğim. Kafamın şimdi münzevi bir köşesine boynu bükük çekilmiş duran —ikindiyi kılmak— fikriyatının peşine —ya hamiyetsiz olaydım, ya param olsa idi— mısraını ekleyip hastane kapısına dayanacağım. Ziller çalınmış, kapılar kapanmış olsa da, Hayriye teyzeyi göreceğim. Elini öpeceğim.

Mi?...

BAYRAMDAN KAÇANLAR

Su, göz çukurlarına dolan, kulakların derinliklerine gizlenip yağlanan, tırnak içlerinde biriken, burun deliklerine girip kıllara yapışan, boğazda gri balgamlar oluşturan, saç diplerinde, kıl köklerinde, deride, ciğerde, ciğerlerin bronşlarında, sanki bütün hücrelerde biriken; bununla da kalmayıp bakışlara, sese, adımlara, kafanın öne öne eğilişine, çarpık gülüşlere, sinmiş, sıvanmış, tozdan dumandan kurumdan, asvalt buğusundan, eksoz gürültüsünden, preslerde sıkılan maden çıtırtısından, planya feryadından, iğrenç afişlerde, sahnede, sokakta her yerde ihtirasla fısıldayan sesten, kokudan, renkten mamul bir yağlı kara çamuru söküp götürmüştü.

Bir de boy asbesti aldı. Ruhunu yıkadı. Temiz kilot, temiz fanila, sabun kokusu. Yatak serin, davetkâr. Buğulu sıcaklığı ile yorgana sarıldı. Yüzünü duvara döndü.

Yarın bayramdı...

Bir çift ayakkabı almıştı, dayısıoğlu Yusuf'unkinden. Bir de kazak, kırmızı siyah, dayısıoğlu Yusuf'un-

kinden.. Saçlarını turanmış, pantolonu ütülü, dişlerini parlak parlak düşündü.

Uyandığında kuş gibiydi. Sala, veriliyordu..

Görünüşte sabahlardan bir sabahtı, Hafif rüzgâr esiyordu. Tan ağardı, ağaracaktı. Huşu içinde evden çıktılar. Dayısı, Yusuf, Yusuf'un ağabeyisi, kendi. Sokaklar, ağaçlar, bulutlar secdedeydi. İnsanlar müşfik, saygılı geliyorlardı, Sevimli bir telâş sarmıştı içlerini. Allah'ın selâmını veriyorlardı. Koltuk altlarında seccadeler. Bayramdan bayrama giyilen elbiseler. Bican ütüsü bozulmasın diye giyilmeyen pantolonları, salâ verilirken uyanıp, homurdanıp, öbür tarafa dönerek yeniden uyuyanları, zorla uyandırılanları düşünmedi. Babasının, amcasının, ağabeyinin elinden tutmuş yürüyen bebeleri, hep bir yöne dönen muhtelif hareketleri gördü. İncelen, yumuşayan, saygı dolu bir ses duydu. Bakışlardan af fışkırıyordu. Yürekler kımıl kımıl olmalıydı.

Nereden nasıl geldiği bir türlü anlaşılamayan yunmuş arınmışlığın hükümran olduğu sofalar, odalar bekliyorlardı. Çıkarılmış serilmiş örtüler. Tatlılar, zeytinyağlı dolmalar. Bozlak mı, maya mı okuduğu belli olmayan soba, üzerinde çiftetelli oynayan demlik, buğusu üzerinde çay. Gülümseyen sokaklar, anaç bir tavuk gibi evleri birbirine yakınlaştıran mahalle. Bin yıllık din kardeşine elini uzatan insan. Kulluk., ibadet...

Yusuf, ağabeyi, Emine önce babasının sonra da annesinin ellerini sıra ile öptüler. Onlarda çocuklarını gözlerinden öptüler. Bican pencere önünde durmuş bakıyordu. Sıra ona geliyordu. Kazağını, ütülü pantolonunu giymişti. Saçlarını bir güzel taramıştı.

Şu, dalda öten, apansız öten kuş...

***

— Ben gelmeseydim dayı! Yusuf'la gitseydim..

— Olur mu evlâdım. Amcazadelerin. Allah'ın mübarek bayram gününde. Yedi yabancıya kapıları açık adamların. Sen hısım akraba olarak böyle yad durursan. Hayır yakışık almaz, hiç almaz..

Bican dolmuş penceresinden akıp giden ağaçlara, arabalara, evlere bakıyor.

— Beni de işe Allah selâmet versin Hacefendi almıştı. O zamanlar bizim köyden şehirde sözü geçen, parası pulu olan bir bu senin amcazâdelerin. Zaten ticaret erbabı idiler. Vaktinde uyanıp geldiler. İlk olan âbad olurmuş. Hacı altı oğlunu, altı koldan işe soktu. Bizde oğlu var diye geçiniriz. Adamların oğulları gerçek bir oğul. Allah «Yürü yâ kulum» diyince.

Şoför söze karışıyor:

— Bize demiyor be hemşerim, yirmi senedir direksiyon sallıyorum, bize demiyor.

— Rızkı veren bâri Hûda, orası bize ırak.

— Irak, yâ ırak, diyor şoför..

Dayısı anlatıyor. Uzak diyarlardan gelmiş bir seyyah gibi acaib havadisler veriyor. Bu bayram gününde gidecek bir yer bulamayan Bican'ı almış sıkıntıya götürüyor.

Apartmanın girişinde, daha camlı kapıdan adımını atar atmaz ürküyor Bican. Altı küçük köpek eniği; anaları yan yan bakıyor, Bican çekiniyor. «Korkma, bir şey yapmaz» diyor dayısı, elinden tutup asansöre

bindiriyor. Etraf it ve sidik kokuyor. «En küçük oğlunun karısı besliyor» diye fısıltıyla konuşuyor dayısı. Bican'ın içi havalanıyor. İlk defa asansöre biniyor. «Oğlanı ecnebi memleketlere tahsile yolladılar. Senesine kalmadı yanında bir gavur kızı ile döndü. Hacı köpürüp, kudurup göklere çıktı ya, gönül işte. Oğlan ayağını diredi. Sonundu kıza kelimei şehâdeti getirtip müslüman ettiler de dâva kapandı. İt besliyor fıkara, zor iş güvurun müslümana karışması».

Asansör altıncı katta duruyor. Kapıyı Hacı'nın ortanca oğullarından biri açıyor.

— Ooo, hoş geldin ağa..

— Hoş bulduk yeğen, Hacefendi evde mi?

— Evde, evde, buyurun..

Geçiyorlar, paltolarını alıyor oğlan. «Bayramı şerifiniz mübarek olsun Hacefendi» diye çevikleşiyor dayısı, bir şirinlik takıyor yüzüne, dayısı nasıl hiç görmediği bir dayısı oluyor bu geniş, mutantan mobilyaların doldurduğu boydan boya camlardan ışık içinde boğulmuş kalmış salonda.

— Sizin Kahraman Ağa'nın oğlan, nasıl büyümüş değil mi?

— Öyle mii, diye uzatıyor Hacı. Gel ulan, gel bakayım, kerata seni. Elini uzatıyor. Öp, öp hadi, diye sesler, Bican'ın donup kalmış zihnini, katafoni olmuş kasılmış vücudunu gacır gucur hareket ettiriyor,

Hacı'nın büyük oğlu Ömer Bey'in gözleri dalgın. Odayı ağır ağır dolaşıyor. Ayrıntılara takılıyor. Kütüphanenin gözlerinden birinde duran azgın boğa biblosu. Kırmızı gözler, kırmızı dil, önünde kıvrak bir bükülüşle bir elini havaya kaldırmış, başını geriye atmış, şuh mu

şuh gülüvermiş dansöz. Bu biblo'yu geçen yaz iş seyahatlarından birinde İspanya'dan almıştı. Yanında altı cilt Türk Ansiklopedisi. Her gözü takılışta, senelerdir «Yahu şunu bari tamamlamaydık» dediği. Onun yanında iki cilt Fi zılâli'l Kur'an birinci hamur kâğıt somizli, sonra Agatha Criste'den birkaç kitap, büyük kızı bayılır. Yanında Âmentü şerhi. Kitaplara bakmaktan vazgeçiyor, Bu bayram gününde misafirlerin, babasının yanında somurtmamak için gerip gülümsettiği dudaklarını ısırıyor. Gülüyor sanki, belki tahsili tamamlayamadığına, belki de iyi ki tamamlayamadığına. Yerde lacivert göbeğini serip yatan Bünyan halısına, halının üzerinde kıvrılan kedisine dalıyor. Bu kediyi, bu kahverenginin bütün tonlarını parlatan kediyi alıp gitmeli. Hemen şimdi. Bohem bir çılgınlık şimşek gibi uzaklaşıyor. Bir kedisi var gerçekten. Kaç zamandır kurduğu düşler suya düştü. Omuzlarına tonlarca ağırlık abandı. İş. Evet iş diye tutturulan bir oyun. Yönetim kurulu diye bir takım adamlar. Bono daha çok pastel renkli bir kâğıttır. Para buruşuk olmamalı. İlk eline geçen kâğıt paraları uzun uzun düzeltir, sıraya koyar, kenarından köşesinden hizalardı.

Kravatını aynı titizlikle bağlardı. Karısına, evine, babasına, kardeşlerine karşı hep aynı ölçü, aynı düzen. Rakamları alt alta dizerken tutulan yol. Elektronik Ömer. Böyle diyorlar, gülüyorlar ama alttan alta özeniyorlar, kıskanıyorlar. Bu görüntüyü yaşıyor. Görüntüsü ile aynileşti. Maskesi suratına yapıştı, hücrelerine karıştı.

Ferdane'yi alıp hava değişimi bahanesi ile yakın bir yerlere.. Romanya, Kıbrıs, ne bilsin bir yerler işte.

Bayramın getirdiği bir kaç günlük iş boşluğu. Çok istemişti. Babasına da eve de el sallıyacaktı. Bastırılmış yanlarım, var diye düşündü. İçimde ellenmemiş daha kimbilir nelerim var benim. Ne olur Ferdane yeniden yatmasaydın. Bunca yıllık hastalığın bir kerecik işe yarayacaktı.

Eğilip kediyi kucağına alıyor...

— Sayın seyirciler, iyi bayramlar.. Görüyorsunuz güney illerimizde havalar oldukça açık.. Denize bile girenler var..

Cıvıl cıvıl ötüyor spiker. Kamera plajda dolaşıyor. Yüzen, koşuşan, güneşlenen bir kaç kişinin üzerinden geçiyor. Kumda evcik yapan çocukların üzerinde bir an duruyor. Sonra elinde mikrofon tutan görevli ile, orta yaşın hafif göbeklediği, gözlerinin altı sarkık, saçlarına kır düşmüş bir erkekle, yerli yersiz gülen, saçlarını önce yüzüne döküp, sonra hafif ve işveli bir baş hareketi ile geriye atan bir kadını kareye alıyor.

— İsminiz?..

— Kudret Uludağ!

— Eğlenebiliyor musunuz?..

— Efendim görüyorsunuz burada güneş gayet iyi. Bayramdan kaçıp birkaç gün dinlenmeye geldik.

— Bayramı bulunduğunuz yerde niçin geçirmediniz?

— Eeee... Günlerin yorgunluğu var. Sonra çok kalabalık oluyor. Akrabalar, misafirler, birkaç günlük tatil de berbat oluyor, yeni bir yor günlük... Kamera başka çiftlere doğru uzaklaşıyor..

— Allah belânızı versin, diye gürlüyor Hacı. Kapat şunu kızım kapat.

— Ama dedecim, Jetgiller var şimdi..

Hacının asırdide gözleri celalleniyor. Pörsümüş etlerine bir titreme yayılıyor.

— Kapat ulan.. Git kendi evinizde seyret. Hadi, çık, dooğru eve..

Küçük kot pantolonu, balıkçı yakalı kazağı, sarı uzun saçları ile artık Berna mı, Sevda mı olduğu pek çıkarılamayan çocuk küskün uzaklaşıyor.

— Yahu bu âlet belâmıdır nedir?

Misafirler bu âlet üzerine hacıyı doğrulayan bir sohbeti koyulaştırıyorlar.

Koltuklar, kütüphanenin önünde oniki kişilik yemek masası, sandalyeler, mermer prinç sehpalar, masalar, vitrinler, her yanda tropikal bitkiler. Yerde bir ucu katlı seccade. Duvarda Kâbe resimleri.

— Hacı anne iyidir inşallah.

— Eh.. Allah'a şükür. Hicaz'a gidemedik diye üzülüyor. Yok bilmem kolera varmış, döviz yokmuş. Benim eski tutarım olsa. Hiç bir yanım tutmuyor. Neyse, siz acıkmışsınızdır, uzaktan geldiniz.

Hep birden Bican'a bakıyorlar.

— Oğlan yesin bâri. İlyas! Oğlana yemek çıkarsınlar. Mutfağa geçin de..

Hacının ortanca oğullarından biri Bican'a yol gösteriyor. Bican kurulu saat gibi.

***

— İffet kim gelmiş?..

Ortanca gelinlerinden biri iç odadan fısıldayan Hacı Hanım'ı cevaplıyor.

— Kahraman Ağa'nın oğluymuş, Sizin akrabalardan.

Hacı hanım bu isim ile sabahtan beri oturup tarikat tesbihine çöktüğü yerden kalkıyor, çok net bir sesle yonca tarlasında söylenen türkülere, uzaklarda otlayan kuzulara gidiyor. Kahraman ağayı görüp görüp, o boyuna, o posuna, o dik dik yürüyüşüne, içinden baygınlıklar geçiren sesine doğru, işlenilmemiş fiillerin, zihninden geçerken tövbeye dönüşen günahların arasına karışıyor.

— Yemek çıkardınız mı? Dolma da koyun, zeytinyağlı dolma..

— Çıkardık Hacanne, çıkardık..

Bican'ın önünde hangisinden yenileceği belli olmayan bir kalabalık, bir acaibül garaib yemekler toplamı. Gözlerini kaldırıp karşısında oturan kadına bakamıyor, önce hangi yemekten başlayacağını kestiremiyor. Sonra, can havli ile dumanı tüten çorba'ya uzanıyor. Peşinden sebzeler, pilavlar, etler, tatlılar, meyveler, sütlaçlar..

— Bırak ekmek yemeyi evlâdım etlerinden ye etlerinden...

İffet hanım tırnaklarını eğeliyor. Yakup bu sefer de onu atlattı. Kim bilir kiminle geziyor şimdi. Hangi aşüftenin koynunda. Para var, elbise var, araba var, her şey var, koca yok. Bayramı fırsat bilip tüydü yine. Bu kökü köylü aileye girdiğine bin pişman. Çoluğa çocuğa kurban edilmiş gençliğine, yarım kalmış Alman lisesi tahsiline, sonradan görmeliğe yamanmış mücevher aptallığına kahırlanıyor.

— Et çıkardın mı İffet? Çocuğa et çıkar, yesin.

— Çıkardım hacanne.

— Yesene evlâdım, bak Hacanne yesin diyor, Çekinme.

Bican emir tekrarına duran erler gibi,,

«V» yakalı süveterleri ile bir örnek İffet hanımın kızları rüzgâr gibi dalıyorlar. Geniş mutfak aralığına parfüm kokuları yayıyorlar. Biri sütlacı parmaklıyor, öbürü bir dilim baklava alıyor.

— Kim bu anne...

— Akrabalarınızdan..

Dudakları aynı anda aynı kıvrımlarla bükülüyor kızların.

— Anne arabayı alabilir miyiz?

— Ne arabası? Gidip elbiselerinizi giyin, misafirler nerdeyse gelir. Bayram kızım, bayram..

— Canım anne sendee. İki gün tatilimiz var..

— Eeee...

— Hisara gideceğiz Zühallere..

— Zühal, mühal yok. Doğru odanıza..

Mavi bulucinli genç kalçalar dönüyor, Bican'ın başı dönüyor. Midesi... Kızlar aynı tempoda çıkıyorlar.

— Yesene evlâdım..

— İffet!

— Buyur Hacıanne!.

— Bal koydun mu, bal.

— Koyacağım..

— Çıkar, çıkar, aç kalmasın fıkara..

İffet hanım geniş dolaba yöneliyor.. Babasıgile giderken giyeceği yeni elbiselerle, yeni arabası ile kızkardeşlerine yapacağı nisbete dalıp, elindeki son kozunu bir kere daha, henüz sanki hiç denenmemiş bir yol, tutulacak bir dal gibi düşünüyor. Bir yeni yüzük, bir deri çanta, Avrupa eldivenler...

— Bal ye evlâdım, Hacanne köyden getirtti, özlemişsindir.

Bican dayanamıyor, son lokma ile birlikte gözleri büyüyor. İki ayağı üzerine doğrulup, iki eli ile midesine abanıyor. İffet hanımı ürküten bir geğirti ile yerinden fırlıyor.

Önce mutfak kapısının pervazına çarpıyor, kaşı yarılıyor..

GERGEF

Anneninki basma idi, senin perdelerin tül olacak.

Güçlenen, süren bu.

Sen bu tül perdelerin ardında solacaksın. Çilli akasyaların kirli grisinde kaybolduğu sokak parçasına dalarak. Dünyanın kapıları kapalı şimdilik, ör kozanı. Bırak çekip gitsin arkasında «Kaderim» yazılı o mavi minibüs. Tozu dumana katsın hep kızların çalıştığı fabrikaların önünden geçerken. Sen oyalarına dön. Kartpostallara dalma. Yasak sana resimli - resimsiz romanlar. Senin hayatın muhtasar bir kıssa.

Sokaktan gelip geçenler o kadar çok bakılmışlığın sisli ufuklarında adımlarını ağır ağır, ağır atıyorlar; kollarını ağır, ağır, ağır sallıyorlar; başlarını pencereden –belki- ağır, ağır, ağır çeviriyorlar. Sonra o sevimli kuş da bu kirli sokak parçasını aydınlatmayı bırakıp ağır, ağır, ağır uçup gidiyor.

Çöküyor akşam karanlığı. Buğulanan camların ardında bitiyor bir gün daha. Beyaz tülbendinin oyalı kenarına sil gözyaşlarını. Bekle, kimi? Hayâl et, neyi? Çöksün omuzların, sol biraz. Dikiş nakış, uzun etek,

başörtüsü, çamaşır, yemek, süpürge, pırıl pırıl yıkanan taşlıklar, dua, namaz, uykusuz gece, yasak rüyalar, tövbe. Bak yine iğneyi eline batırdın.

***

Beşbinbeşyüz lira.

Biriketçi Cemal'e beşbinbeşyüz. Beşyüzünü al. eveeeet.

İsmail'in damperli arabası ile iki kamyon kum, ikiyüzerden. Belki de almaz. Almaz tabii, buzca hukukumuz varken. Sonra tuğla, evet tuğla.

— Yatmayacan mı?

— Sus ulan. Neyse, tuğla. Demir, Koy demire onbin. Yetmez onbin, bi beşbin daha. Başlangıçta yeter.

— Yine çarpıntın tutacak, her gece hesap, hesap. Bari bir işe yarasa. Fol yok, yumurta yok.

— Ulan karı. Tepelerim ha. Şart olsun döğerim. Fol yokmuş, yumurta yokmuş. Yok olun senin oğulların. Nerdeler? Nerdeler ha? Bak, saat bir'e geldi. Biri de evli sözde, Allah belalarını versin. Gezmeyi bilirler. İki kuruşta verelim de babamız eline de çıksın ikinci katı demezler. Akıl yok ki. Bir bizimkilerde akıl yok, El-alem öylemi? Herkesin biri bin olmakta karı, biri bin olmakta.

— Olur... Bizim de olur… Senin şu dilin olmasaydı..

— Hay ben senin. Geçmişini karıştıracağım şimdi, tövbe. Ne yaptık biz? Kazık kadar oldular yahu. Bunca senedir yedikleri baba ekmeği. Elbise tamam.. Aş, pişer,, Gezme, eğlenme… yerinde.. Askerlik. Şükür o da

bitti. Ever dedi.. Everdik.. Gözlerine dizlerine dursun. Eşşek kadar ikisi de. Ne yaparlar, hey Allah'ım ne yaparlar bu saate kadar? Beni bunlar öldürecek. Hücceten götürecekler beni.

— Di, başlama.. Başlama yine.

— Yahu ben o kadar kötü müyüm? Kötü mü şu düşündüğüm şeyler? Dünyanın parası giriyor bu eve. İkibin alıyor küçüğü. Büyüğün ne aldığını hâlâ öğrenemedik. Üç bin de sen şuna. Kabal bazar. Eder beşbin. İkibinsekizyüz de ben. Ulan altı yedi bin liranın altından vurup üstünden çıkıyor bu ev. Deli olacam, deli. Mümkünü yok delirecem. Ne yerler, ne içerler, ne giyerler? Nereye gider bunca para, şeytan çekip götürmedikten kelli. Memlekette bulgur çorbasını zor bulurduk eskiden. Onların yaşında kara lastik bulduk mu bayram ederdik.

— Canım, kaldı mı şimdi bulgur çorbası. Sıktıkça sıktın çocukları.

— Zaten senin bu karı aklın değil mi önlerini açan. Emine niye başka? Niye o namazında niyazında. Kur'an kursuna gönderdik, Ortamektep diye ter, ter tepindiniz. Kötü mü oldu? Eee, dikişi, nakışı var, sesi çıkmaz, karşılık vermez. Başı önünde melek kızım benim. Ya öbürleri. Eşkıya herifler. Bak hâlâ gelmediler. Allah belâlarını versin.

— Belâ okuma adam, mübarek Cuma akşamı belâ okuma..

— Cuma akşamı imiş. Ne anlar onlar cumadan ezandan.

— Ne yapalım herkesinki öyle, sade bizim mi?

— Sus ulan. Herkes, herkes diyip dellendirme beni. Herkes dediklerinle, soyu sopu belli olmayanlarla bir mi olacağız? Elhamdülillah müslümanız. Namaz yok, abdest yok. Nereden belli müslüman olduğumuz? Ne dedik biz, babanın sözünü tutun da şu katı çıkalım bir, kiraya verelim dedik. Kötü mü dedik?

— Hani oğlanı ayıracaktın.

— Böyle giderse nah ayrılır teres. Ben başımı yere koysam acından ölür.

— Herkesin rızkını veren bari Hüdâ.

— Bunlar kırdı kaçtı takımı. Bunlar bu hal ile giderse.. Bunlara rızık kapısı da kapalı.

— Sıkılma, hadi bırak şindi hesabı, kitabı da yat. Gelirler nerdeyse.

***

Aralıktan misafir odasına kadar uzanan, koridoru parça işi kahverengi bir Halıflex kaplıyor. Sonra kapı. Limon küfü yağlı boya. Ufacık misafir odası. Kapının tam karşısında, duvarda İsmet'le Yusuf'un hayâl meyâl hatırladıkları dedeleri Gazanfer Çavuş'un kara kalemle, çok eski silik bir fotoğraftan büyütülmüş yabancılaşmış bir resmi. Yanında İsmet'in askerlik fotoğrafları. Bir Kâbe resmi, Hac zamanı, çerçeveli. Sönmez takvimi. Takvimin tam üzerinde Yusuf'un 6x9 luk haftalık fotoğrafı. Şöyle yan durmuş, saçları alnına dökük, dudakları ıslak parlıyor. Beton çivisi ile duvara tutturulmuş incecik, minyatür bir raf. Üzerinde siyah naylon ipliklerle yapılmış leylek yuvası. Ana Leylek yok, yavrusu yuvadan başını uzatmış kırmızı gagası görülüyor. Yanında yuvanın üzerine kadar uzanan bir-

kaç plastik kasımpatları. Yapraklarının yeşili solmuş bozarmış, Duvarı bir baştan öbürbaşa geçip, köşede bacaya başlanan emaye soba boruları. Auer emaye soba. Mermer soba altlığı üzerine sıçrayan, dökülen küller ile siyahlanmış silinmiş, kirlenmiş halı saçakları. Kırmızı güllü lacivert zeminli Demirci halısı. Döşemede muşamba. Koltuklar, iri, üç adet. Kanepe, üzerinde küçük bir sedir halısı. Yanında formika masa, büyük. Örtünün üzerinde bir büyük kristal taklidi cam kap içinde sigaralar. HB, Cesterfild, Kent, Malboro. Masanın yanında büyük bir camekânlı büfe. Formika. Üzerinde bir kuşkonmaz saksısı, küçük. Kuşkonmazın yaprakları dökülmüş, birkaç incecik dal sarkıyor. Yanında bir transistorlu radyo, Filips. Camekânın birinci gözünde cam bardaklar. Su takımı, sürahi. Fincan takımı. Arada nikâh şekerleri; tülleri, jelatinleri ile duruyor. Bir iki kartpostal manzara. Yusuf'un Yaylaspor'da iken çekilmiş bir resmi. Ayağının altında top, elleri belinde, gülüvermiş. İsmet'in nikâh fotoğrafları. Kalabalık. Gelinle damadın arasından kafasını uzatmış, saçları örülü bir kız çocuğu, Emine. Alt gözde bal renkli bir çay takımı, Almanya'dan gelmiş. Camdan yapılmış biblolar, bir fil, bir ceylan, ceylanın bir ayağı kırık. Daha sonra porselen tabaklar, demlik. Erzincan bakırından bir minyatür semaver. Camlı büfenin üzerinde televizyon, arkasında perdeler. Sonra tüller.

Daralıvermiş oda. Plastik kokusu, soğuk. Hantal sandalyeler. Birinin üzerinde etamine işlenmiş, alt tarafı kanaviçeli patiska ile kaplı seccade. 99'luk tesbih, yeşil plastik. Kenarları iğne oyalı bir namaz başörtüsü. Yan yana iki sehpa. Kahverengi camdan kül tablaları. Sonra terlikler, köşede yan yana dizilmiş, Emine'nin

düzeni. Sehpaların yanında bir büyük saksı. Yağlı yeşil yapraklı kauçuk. En uç yaprağı duvarda asılı Kur'ân-ı Kerim'e değiyor.

Oda sessiz. Çağdaş bir müze gibi.

***

— Nerede kaldın yine, baban söylendi durdu.

— Sendikadaydım. Arkadaşlar toplandık.

— Sendika, sendika. Başına bir iş açar bu senin.

İsmet'in gözleri duvarda çakılı gece lambasında. Lamba bir minyatür evcik. Kırmızı çatılı beyaz. Yorganı boğazına kadar çekiyor. Elleri ile Atiye'nin ellerini arıyor.

— Toplu sözleşmeye bir hafta kaldı. Bu sefer koparacağız.

— Ya grev olursa.

— Bırak şimdi grevi, olmaz. Geçen sefer heriflerin gözü korktu.

— Ben de yüreğim ağzımda gezdim ama. N'olur grev olmasa.

— Verecekler. Mümkünü yok verecekler. Mesaileri, cumartesi pazarları, bayramları topla.

— Benim emanetleri de.

Karyolanın yanındaki beşiğe dönüyor Atiye.

— Alacağız mı? Ya baban!

— Alacağız tabii. İsmail'in damperli arabayı ayarlayıp taş, kum.

— Baban diyor ki?

İsmet silkiniyor.

— Ne diyor, nerden duydun?

— Kapıya kulağımı verip dinledim. Yine eve kat çıkmanın hesaplarını yapıyor.

Bıyıkaltı gülüyor İsmet.

— Belki de öyle yaparız.

— Yoo, bak söz verdin. Yemin ettin kaç kere. Burda yapamam ben. Biz bize. Yetiremezsek ben de çalışırım.

— Peki çocuk.

— Amaan elâlem nasıl çalışıyor?

— Karıştırma şimdi eli âlemi. Sen başka.

Atiye tavana bakan gözlerini kocasına çeviriyor.

— Nasıl başka?

Dönüyor İsmet, omuz başlarından tutuyor karısının.

***

Yumurta topukları kaldırım taşlarında takırdıyor Yusuf'un. Yanında yürüyen botlu ayaklardan çıt çıkmıyor.

— Bir bot uyduramadın be Yusuf. Tak, tak. Sanki sinyal veriyorsun.

Yusuf artık kendisine iyice kısa gelen pardösüsünün içinde heyecandan titreyen sesi ile:

— Haftalığı alayım ilk işim bi bot! Hemen uyduruz.

Beş kişilik gurup, birinin elinde tutkal kovası, diğerinin koltuğunun altında afişler, yürüyorlar. Önde giden irikıyım bıyıklı ansızın duruyor:

— Karaköy tamam, şimdi Taksim'e çıkalım.

Hızlanıyorlar. Geçtikleri sokakların duvarlarında boş yer kolluyorlar. Bir otobüs durağına varıyorlar.

Çok süratli çalışıyorlar, Onbeş dakika içinde otobüs durağı bir baştan bir başa Ülkü Ocakları'nın eline geçiyor.

***

Gün karmakarışıktır. Biraz sonra Demirbank iyi günler dileyecek, Demirdöküm ocağının üzerinde alüminyum demlik fokurduyor. Fitnat Hanım ocağın öbür gözünde patates kızartmaktadır, Ocağın hemen yanında Yusuf'un sefertası. Tuvaletle iç içe gusülhanede bir kova su ısınmaktadır. Atiye çocuğun ıslak bezlerini, sobanın borularına takılı çubuklara asıyor. İsmet yataktan doğruluyor, Gün kavuşmak üzere, Gözkapaklarının açılmak bilmeyen ağırlığını yumrukları ile uzaklaştırıyor. Babası kömürlükte. O gün alacağı on çeki oduna yer açmaktadır. Yusuf'un rüyası hâlâ devam ediyor, Büyük kalabalıkların önünde yürüyor, Başı dik, gözleri çakmak çakmak ilerde. Yanındaki yatakta Bican yatıyor. Uyanıktır. İçinden kimbilir kaçıncı kez «Köye bir mektup atamadık» diye hayıflanıyor. Emine misafir odasında sabah namazından sonra başladığı Kur'ân-ı Kerim'e dalmıştır.. Arada bir gözleri camekânda duran İsmet ağabeyisinin nikâh fotoğrafına takılıyor...

— Neredeler? Kalkamadılar mı hâlâ?

Fitnat Hanım sarsılıyor. Kendini mutfaktan dışarı atıyor. Kopacak kasırganın şimşeklerini kocasının bunca yıllık tanış gözlerinden çekip almak, göğsünde söndürmek istiyor.

— Ulan namertler... Otel mi ulan burası? Otel mi ha!..

Ses perde perde yükselmektedir. Fitnat Hanım kocasının eline ayağına sarılmaktadır. Yine vaveyla kopacak, yine ev halkı ayaklanacak. Yine çarpıntılar sökün edecek. Kalbler kırgın, kırgından öte düşmanlıklı, kapılar çekilip gidilecektir. Kızıyla, kara kaderi ile başbaşa kalacak, kızarmış patatesler dolapta soğuyacak, çay demlikte kararacaktır.

Bican, bıkkın, kalkıp, giyinip sırtına parkasını —askeriye işidir, korkuludur diyip bir zamanlar giymeye çekindiği parkasını— geçirip aç-açma işine koşacaktır, Kimbilir kaçıncı kere «Ağa artık bu dayı evinde durucu olmasak gerek, Derviş Usta'nın dediği gibi sendikaya geçip başımızın çaresine baksak gerek» diye kafasına sığdıramadığı geleceğinin, labirentler arasında uzayıp giden görünmeyen, ancak uğultusunun, yankılarının kıvrılıp, dönüp kalbine yapışan, şuuraltının deliklerinden sızarak benliğine sarılıp onu sıkan, sıkan, sıkan türlü tevatürlerle dolu geleceğinin abus çehresine koşacak, salkım saçak halk otobüslerine atlayacaktır.

FİRAK AÇMADADIR

Kır saçlarını ortadan ayırmıştı. Ceketi, pantolonu üzerine bol geliyordu, yaşlanmıştı. Elinde bir deste çiçek vardı. Gelip yanımdaki masaya oturdu. Eski bir memur sanmıştım. Bol yeşil yapraklı dallar içinde, küçük beyaz nahif çiçeklere bakarak, arasıra koklayarak, kendi âleminde dolaşıyordu.

— Beyefendi nedir bunlar, dedim.

Yüzüme şaşırmış baktı, bilmeyecek ne var gibilerden:

— Filbahri, dedi...

***

Ev aramak mecburiyetindeyim. Evliydim, evim dardı. Aydın bir kişiydim ama aylığım azdı. Milli gelirden bana düşen payın giderek ufalmasını, tükenip yok olmasını karıma bir türlü anlatamıyordum. O, bu lafları dinleyeceğine konu komşunun gidişatına bakıyor, kirada oturduğumuz evin önünde sayıları gün geçtikçe artan otomobillere işaret ediyor «Bak eller nasıl birini bin etmekte» deyip kaş çatıyordu. Kalen-

derliğe vurmuştum çaresiz. Sahilde kiralar çok yüksekti, içerlere doğru gidecektim. Hemşerim Kemahlı çaycı Nizam'ın verdiği adresi aramaya..

— İskeleden ilerde bir büyük çınar var abi, onu bul, caddeyi tut. Az ilerde ceviz kütükleri göreceksin, hızarcıları geç, sola dön. «Taşlı bayır sokak» desen hemen gösterirler, demişti. Aklıma serseri bir mısra takılmış «Bahçelerde filbahri» diye, dönüp duruyor; kokulu serin, yeşilin tazesi bir mısra. Yürüdüm...

Allah'ından bul Nizam.

Az ötede demişti, hâlâ yürüyorum. Güneş tepeye dikildi, ceketi çıkarıp koluma aldım, gelene geçene soruyorum «Taşlı bayır sokak, Kemahlıların yeni inşaatı diye». Şu gördüğünüz tepe, arkası, yandaki bayır, hepsi yeni inşaat dolu, Taşlı bayır az ilerde diyip geçiyorlar. Hey Allah, Kemahlılar buraları istila etmiş anlaşılan, bak sen..

En düz tarla kırk derece meyillidir. Üstelik taşlı, kıraç. Dere boylarında ölümcül söğütler, yer yer yonca, çayır. Meyve, sebze hak getire. Kemah dersen bir derenin içidir. Sırtını asırlık kaleye yaslamış. İstasyona iner sigara izmariti toplardık. Fırat bozbulanık akar yanından Süheyla'nın babası tor atar. İri kılçıklı, çirkin balıklar çıkardı. Süheyla'nın gözleri çakır..

Ahşap, yıkık eski bağ evleri geçiyorum. Bahçelermiş, bostanlarmış, cevizler çınarlar varmış, o da öyle bir devirmiş işte bu yollardan, bu sarmaşıklar içinde ince yollardan hangi parlak iskarpinli nâzendeler, hangi sivri bıyıklı, fesi kaşına yıkık efendiler geçmiş...

Bayırın dibinde dümdüz inen bir kaya. Üzerinde kireçle «Taşlı bayır sokak» yazılı. Gölgeye çöküyorum.

Hay sen çok yaşa emi Nizam. Kemahlının mesafe anlayışı bu işte. Adam ilçe merkezinden en yakın köye iki saat yaya yürüyor, tabii az ilerde diyecek.

Kalkıp «Taşlı bayır»ı tırmanıyorum. Yeni inşaatlar, bazılarının alt katları dolu. Başı dolaklı, uzun etekli kadınlar, naylonlara, orlonlara belenmiş çocuklar, derken inşaat, beş katlı devasa bir bina.

— İçerim, diyor adam.

Sarı'nın çillisi ki, çillinin hinoğlu hini. Nerede büyütmüş bu gövdeyi, bizim bildiğimiz Kemah milleti çökelek ekmek yer olup, ince uzun olur, cavlak karakuru. Bunun göbeğine değirmen taşı oturur. Nizam benim namazımdan niyazımdan bahsetmiş anlaşılan «İçerim, hem de galon şişesi ile» diyerek önümüzü kesti ev sahibi.

— Hemşeriyiz, diyorum, sırıtarak. Erzincan'ın içindenim.

Hiç de memnun olmuş bir hali yok. Güvensizlik her yanından akıyor, yukarıdan aşağıdan süzüp süzüp, soyumu sopumu araştırıyor. Ekyerlerini bileceğimizden çekinip, çarıklı erkânıharpliğe vuruyor.

Yüzaltmış metrakere üzerine, küvetli, marley döşeli katları geziyoruz. Banyonun fayanslarına işaret ederek:

— Yahu bir de memlekette ilerleme yok diyorlar, nerde Kemah köyleri nerde bu banyo, diyorum.

Susuza ekerler buğdayı. Yağmur da gelmedi mi ekindir mübarek orağa bile yetişmez. El ile yolarlar. Kökten çıkınca buğdayın toprağı gitmez bir türlü, ne kadar paklasan gitmez. Tarlada bağ vurup katır sırtında köye, harman yerlerine taşırlar. Bu buğdaydan yapılan un topraklı olduğundan mıdır nedir, çok lezzetli olur, biraz kara. Müddeiumumi, Kaymakam Bey bir de

babam, onlar Erzincan'dan posta ile francala getirtirlerdi. Tanrı uludur, Tanrı uludur. Memurlar İsmet'in kuludur. Süheyla'nın babası ud çalar. Fırat boyunda, yaz geceleri mehtap çıkınca sofralar kurulur. Benim babam ne çalar, ne oynar, abus çehreli bir adamdı.

Adı Şerif imiş. Hangi partidenim acaba diye ölümüne bir merak adamda. Soruma işkillendi. Okumuş yazmış olduğumuzu derekap anlayıp bizi boş böğrümüzden vuracak.

Bütün vadiye hâkim manzarayı, ilerde görünen denizi pencere önünden seyrediyoruz. Buralar bir şantiyeye dönmüş. Kemahlı milleti çoluk çocuk dökülmüş, kimi temel atar, kimi duvar çıkar, sanki yeni bir köy inşa ediliyor. Kayaları elleri ile, toprağı tırnakları ile kazıyorlar. Sahiplenmek dersen böyle olur. Adamlarda bir şişinme, bir yere göğe sığmazlanma.

— Şu yandaki bizim bacanak, arkasındaki mavi yapı dayımların altlı üstlü iki kardeş, onun yanında amcamoğulları temel attı görünmüyor. Sayıyor, sülalesini, komşularını, yakın köyleri.

— Anlaşılan Kemah'ın kökü buraya inmiş, diyorum. Gülüyor. Yahu bu adamlar ne ederler, ne iş işleyipte bunca parayı bir araya getirirler. Gecekondu derlerdi eskiden. Bizim fıkara Kemahlımız her katı yüzaltmış metrekarelik apartmanlar dikiyor.

— Bir paşanın varislerinden aldık iki sene önce metresi yüz kâğıda. Esasına bakarsan buraya ilk temeli bizim köyden dört kardeş attılar. Üçü Almancı idi, biri burada.

— Peşine koyun gibi döküldünüz, diyorum.

— Evet, bildiğin koyun. Şimdi altıyüz yediyüz veriyorlar. Sana da bir tane uydururuz meraklanma, hemşeri işi.

***

— Çiçeğe meraklısınız galiba, dedim.

Pantolonuna dökülen sigara küllerini üfürdü. Eski, temiz, ütülü bir pantolon. Dost muyum, düşman mıyım diye bir süre baktı.

— Edirnekapı'da, tam şimdiki otobüs durağının yerindeydi evimiz. İstimlakte gitti. Dürüst bir mühendis vardı. İstimlâk işi ilerleyince işi azıttı diye çıkardılar. Menderes rahmetli deflemiş, yerine başka birini almış, o öbüründen beter. Siyasî olupta bulaşık olmayan var mı? Neyse efendim ahşaptı evimiz. Bahçesinde işte leylaklar, filbahriler, her tür çiçek. Meraklıyımdır çok. Akşam ezanından sonra rahmetli peder çilingir sofrasını kurardı. O ölüp gitti, âdeti bozmadık, biz devam ettik. Ama şimdi, öyle mi ya. Balkondaki saksılara kaldık.

Kanepe koltuk döşermiş, meslekte kırkaltı yıllık.

— İlk eşimle annesinde oturduk uzun süre. Efendim başınızı ağrıtmayayım o zamanlar bir kata çıkmıştık, bize kalan istimlâk parası ile eh işte bir daire alıverdik. Bir oğlumuz oldu. Kayınvalde geçimsiz. Beni beğenmez, nerden buldun bu baldırı çıplağı diye hanıma çıkışır. Biz de işrete müptelâyız. Çıkalım dedim, yalvardım. Annesi ile bir oldular, boşandık encamı. Oğlanı alıp çıktım. Çok çektik, yeniden evlendim..

Oğlanı okutmuş, liseyi bile bitirmiş oğlan.

— Annesini istedi, liseyi bitirince, koca delikanlı, gitme diyebilir misin ne de olsa annesi. Gitti. Karı bunun koluna bir kız taktı, gidiş o gidiş. Bir daha aramadı babayı, hayırsız. Doktor çıktı sonra. Geçenlerde çalıştığı hastaneye gittim, yüzüme bile bakmadı, soğuk neşesiz. Efendim vaktiyle bizimde işimiz iyi idi. Atölyem vardı, bizzat kendimin. Kim ne derse desin Menderes zamanında esnafın eline para geçti. Nasıl geçti bilemem, ama geçti. Şimdi inkâr etmemek lazım, ama biz tutamadık, dedim ya bu müskirat.

İkinci eşinden bir kızı olmuş, büyütüp evlendirmiş, sonra da bir kız torun. Ama damadı ayyaşın biri imiş, karıyı öldüresiye dövermiş zavallı kız aklını oynatınca boşanmışlar.

— Evet işte o da boşandı. Akıldan da yaya kaldı. Benim gibi babanın kızı da benim gi...

Dönüyor, uzaklara bakıyor, elleri ile çiçek yapraklarına tutunuyor.

Arasıra torunu ile kızını dolaştırmaya çıkıyorlarmış.

— Biraz önce burada idiler savdım. Ben de bir eski arkadaşa uğradım. Bahçede filbahrileri görünce, yeni açmış görünce dayanamadım, kırdım biraz. Ha efendim bir de küçük oğlum var, ikinci eşimden. Üniversiteye girdi. Ankara'da okuyor. Hay okumaz olaydı. Sözde mektebe sokmuyorlarmış. Olmaz olsun böyle tahsil.

Eğildi, sesini alçaltarak,

— Solcu olup çıktı. Azılı solcu. Lafımdan sözümden çıkmaz, sessiz içine kapalı bir çocuktu. Nasıl değişti. Baba sen anlamazsın deyip kesiyor, konuşturmuyor

beni. Eee, nede olsa evlat, atsan atılmaz, satsan satılmaz.

Meslekte kırkaltı yıllıkmış, elinde filbahriler. Karmakarış bir hayat. İçerim diyor. Oğlu solcu olup çıkmış, kırmızı gözlü bir adam.

***

Henüz «Taşlı bayır»a otobüs, dolmuş işlemiyormuş, yol da yok. Şerif Efendi hemşeri hatırı evi binbeşyüze veriyor. Hiç tasalanma diyor ya, yakında bizimkiler bir dolmuş alırlar. Biz burada her işimizi kendimiz gördük, suyu da kanalizasyonu da, elektriği de çektik say. Dolmuşu da koyarız, tasalanma...

— Nerde çalışır sizin köylüler?

— Eh işte, şurda burda, çalışana iş mi yok, aza kanaat kâfi.

Öyle ya bu Allah'ın övüp te yarattığı güzelim pazar gününde boyu beraber toprağa gömülüp temel atan, duvar çıkan insanlara ne dayanır. Üstelik ucunda emlâk sahibi, variyet sahibi olmak var. Köyde oturacak bittabi. İşin esası asırlarca değişmemiş, donmuş kalmış. Tarla kırk derece meyilli, ekin orağa gelmez. Bu adamlar burada tek ayaklarına bir sağlam yer edinince, neler olmaz. Padişahtan pervası yok bir Kemah milleti.

Benim de aklımdan delibozuk bir mısra:

«Bahçelerde filbahri»...

Çökelekten kale yaptıkları söylenir Kemahlıların. Öylesine kavruk, nasipsiz. Bir tekne tandır ekmeği yapar asarlar, sonra soğan, bildiğin yeşil soğan, gelsin çökelek ayran. Bulgur aşı öğle akşam. Dağlar çıplak, dereler susuz. Bir tarafından tutamamışlar

dünyanın. Kara tiren yetişince Kemah boğazına gurbetçilik yolu açılıvermiş, yazın köyde kışın gurbette.

***

— Artık balkonda, saksıda görüyoruz çiçekleri. Akşam ilk işim başlarına geçmek. Hanımla atışırız biraz. Dışarı da çıkmıyorum pek. Efendim kalmadı, hiçbir şey kalmadı. Yorganını sırtlayan geliyor. Meselâ eskiden de vardı kalabalık. Tıramvaylar tıklım tıklım giderdi. Kadınlarla erkeklerin yeri ayrılmıştı ortadan. Biri tesadüfen ayağınıza bassa iki saat özür dilerdi. Ahlak, efendilik, saygı bir başkaydı. Ama durmam, durmayacağım, birkaç kuruş emekli ikramiyesi. Hanımın Geyve'de akrabaları var bizim kayınbirader. Bilmem Geyve'yi bilir misiniz? Elmalıktır..

Güneş çekiliyor ağır ağır. Binbeşyüz lira kira. Elektrik-su-yol parası etti ikibin. Hey Allah. Kemahlılar orda çalışırken bu gazinoyu dolduranlar fındık, fıstık yiyip dondurma yalayaraktan, karşılarındaki yosmaları kollayıp kollayıp ahvalden şikâyet ediyorlar. Motorlar geçiyor arkalarında köpüklü izler bırakıyorlar. Artan fiyatlardan, modadan konuşuluyor. Son çıkan bej ayakkabıları, hâkim yaka gömlekleri merak ediyor herkes.

— Hayır Beyefendi, diyorum Geyve'yi bilmem.

Mutlaka gidin diyor, elma bahçelerini görün. Göz alabildiğine bahçeler. İki yandan dereler akıyor. Geyve'de de kalmayacağım. Taa içerlere, nahiyeye gideceğim, küçük bir ev, bahçe, emekli aylığı bizi besler zannederim.

— İşinizden memnun değilsiniz herhalde.

«Meselâ benim yeni patron», diye devam ediyor. «Çocukluğunu bilirim, bizim Sırrı ağabey'in oğlu.»

Pek tabii Sırrı ağabey'i tanımıyorum.

«Gökhan Mobilya'nın sahibi».

Onu da tanımıyorum, mobilya da almıyorum. Efendim taşınırken zorluk çıkarıyor da...

«Çalmaynan çırpmaynan, zenginlik böyle şimdi. Meselâ ben diyorum ki yahu bu çerçeve yamuk, bunu değiştirelim. Yamuk çerçeveye kumaşı çekersen o da yamuk olur. Neyse, Nuri diyorum bu çerçeve yamuk. Kumaşı çekiyorlar, bizi kim dinler. Eee, müşteri de anlamaz, anlayacak müşteri nerde. Tabii yamuk çerçevede yol yol çizgiler, çiçekler de böyle..»

Eliyle tarif ediyor;

«Başaşağı kayar.»

«Çarpık malı satıyorlar, çürük malı satıyorlar. Para nasıl kazanılır başka,» diyor.

Meslekte kırkaltı yıllıkmış, tutunamamış.

***

Aklımdaki mısrayı Şerif Efendi paramparça ediyor:

— Bakın şu arsayı size alalım. Nizam geçen sene 450 den aldı. 110 bine. Yanındakini 350 bine sattılar. Bir yıl beklese daha fazla ederdi. Size de alalım ha ne dersiniz?

Evet alalım. Alalım da, biz paraları ne yaptık. Paraları...

Şu mısrayı yeniden yakalamalı.

***

— Bu yüzden beyefendi... Sıkıldınız galiba.

— Bilakis efendim, müstefid oluyoruz.

— Teşekkür ederim, konuşacak birini buldu mu. Çok özür dilerim, yani konuşacak kimse kalmadı. Ben diyorum ki artık bozuldu. Yani hangi parti gelirse gelsin, bozuktur gider.

— Lafı değiştiriyorum:

— Ama hasta kızınız, hanım, oğlunuz, onlar da geliyor mu?

Yüzü gölgeleniyor. Filbahrileri eliyle okşuyor.

— Canları isterse, bıktım ben.

Güneşin kaybolan kızartılan yerlerini mora, laciverde terkediyorlar. Sessiz bir kalabalık boşanıyor iskeleden.

DAYAN SEYDALÎ...

Yapraklar vardı.

Tomurcuk güler, lâleler, menekşeler..

Sümbüller vardı.

Çiçeklerden dallardan yapraklardan örülü hayvanlar vardı. Böceklerden, ceylanlardan, kuşlardan, kelebeklerden yapılmış evler vardı. Bütün bunların üzerine işlendiği dağlar vardı. Başlarında bulutlar, eteklerinde sular.. Masmavi gökler, lacivert geceler, fesrengi topraklar vardı. Aylar, yıldızlar, güneşler vardı.

Bu eprimiş, yer yer delinmiş, aykırı yamalar konmuş halının üzerinde bir de Seydali vardı. Geçmiş günlerden, neşeli şaşaalı yıllardan, zaferlerden, bozgun haberlerinden nişanlar vardı.

Seydali karpuz yüklediği üç tekerli işporta arabasını zabıta memurlarından, özel araba sahiplerinden, bakışlarından yürüyüşünden muhtaç olduğu belli, itimat telkin etmeyen adamlardan, serseri çocuklardan sakınıp, binbir müşkülât ile mescid duvarlarından birinin kenarında bulduğu boşluğa çekip, alelacele abdestini alıp, cumanın hutbesine ancak yetişmişti.

Ufacık mescitte hâkim olan ter ve ayak kokusundan bihaberdi.

Halıya dalmıştı. Halıya, yani kendi hayatına.

Nakışlar arasında, yıllardır içmediği ince suları, yalınayak basmadığı sürülmüş tarlaları, eteklerinde serin yeller esen dağları, derin dereleri görüyor, birden bu görüntünün ortasında kim bilir ne zamandan beri gidip gidip kapısında beklediği fabrikanın karakoncolos bacası oturuyordu.

«Ey inananlar Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin...»

Böyle minberdeki hatibin sesi arada bir kulaklarından yapışıp onu daldığı dünyasından uyarınca dikkat kesiliyor, söylenenleri bu dünya içinde bir yerlere oturtmak için çırpınıyordu.

«— Muhterem cemaat Ulu'l-emr'e itaat gerekir…»

Başını kaldırıp kıble duvarındaki yazıları okuyor. İmdad Hoca Siirt köylerinden kalkıp, karşısına geçiyor. Diz kurup Kur'an talim ediyor, sonra rahmetli babası, Ramazan gecelerinde yüksek odada okunan Cenknâmeler, Ahmediye.. işte bunlara ilahilere, kıssalara, kurbana, bayrama, Hacdan dönüp geldikçe ellerinin içini öptüğü büyüklerine, küçük fincanlara doldurup sunulan zemzemi içerken ürperen benliğine, nesi var nesi yoksa şuuraltının derinliklerinde, onlara soruyor Seydali:

— Nedir Ulu'l-emr?..

«Sizden buyruk sahibi olanlara...»

Uzayıp gidiyor, Seydali'nin inemediği derinliklerde kayboluyor hatibin sesi.

— Bizden buyruk sahibi olanlar. Rahmetli babam, amcalarım, kayın babam. İmdad Hoca, köyün hacıları. Başımızdakiler, büyüklerimiz...

Belirsiz do olsa bir miktar ete kemiğe bürünüyor «Ulu'l-emr».

Yanına çöktüğü pencereden üç tekerli arabasını görüyor. Bazan kaba etine çuvaldız batmış gibi dönüyor başı, aniden gözleri ile arabayı yokluyor. Sonra pişmanlık «it nefsim» diye azarlıyor kendini.

Yeniden halıya kapılıyor. Uzun tozlu yollar aşıyor. Kara amelelikte geçen günler tez kocaltır insanı. Kararmış meşine dönmüş yüzünde çizgiler oynuyor. Gelip geçen arabalara el sallıyor. Bir benzinli Austin'in arkasında, bozbulanık bir çaydan geçiyorlar. Kazma, kürek, domates ekmek. Geçiyor günler.

«Kıyamet gününde üç kimsenin hasmı ben olacağım: Benim namıma söz verip yerine getirmeyen, insan ticareti yapan, hür insanı satıp parasını yiyen ve bir işçiyi tutup işini gördüğü halde ücretini ödemeyen»

«— Aziz Müslümanlar...»

Ağır iş göremezsin diyor, doktor. Duvarlarının dibinde ne kadar çöküp kaldığı poliklinikler. Temiz hava, bol gıda diyor doktor. Et, süt, yumurta, balık, sık sık ciğer, vitamin, uyku..

Fabrika kapılarında, artık hep fabrika kapılarında. Halının üzerinde fabrikadan gelen bir işaret yok. Sadece o karakoncolos baca.

«— İslam'da işçinin şahsiyet, şeref ve haysiyeti korunmuş emeğin ve işin değeri yüceltilmiştir. Bu cümleden olarak bazı peygamberler peygamberliklerinden önce işçilik etmişler, yani bazı peygamberleri

Allah Taâlâ işçiler arasından seçmiştir. Keza Resûl-i Ekrem efendimiz «sırtıyla odun taşıyıp satarak geçinmenin el açmaktan kat kat şerefli ve hayırlı bir iş olduğunu» ifade buyurmuştur».

Halde hamaldır Seydali. Siirtli hemşerileri «demek Seydali gurban doktor bey böyle böyle dedi» diyorlar. Bir üç tekerli araba uyduruyorlar. Seydali bir sümbülün üç çiçekli gövdesine «işte arabam» diyor. Halıda böyle üç çiçekli sümbüller ne kadar çok. Bu halı Siirtli bir halı.

Fabrika kapılarına koşmak, yerini zabıta memurlarından kaçmaya bırakıyor. Yiğitliğin onda dokuzuna talim ediyor Seydali. Arslanı tilkiye boğduran felek içini geçiriyor. Arabayı son bir defa gözleri ile yokladıktan sonra tekbir alıp imama uyuyor.

Nefs-i emmare ki yedi canlıdır, öldü der bırakırsın, yattığı yerden sana bakar da kas kas güler. Seydali'nin nefsidir gözlerini namazda bile arabadan yana döndürdü. İkinci rekâtın rükusunda idiler. Göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir an. Mavi gömlekli zabıta memurları arabanın başına geçmiş sahibini arıyorlardı. Karpuzlardan, geçti Seydali. İçini burkup geçti. Bu yüzden rükuya geç vardı. Arabayı kurtarmanın yollarına daldı yıldırım gibi. Secdeden kalkıp oturunca, gök kubbenin altında bütün varı olan arabayı aramadan edemedi. Heyhat götürmüşlerdi. Yerde düşüp kırılmış iki karpuz Seydali'nin içini kızıla kesti.

Belâ okumak geçiyor içinden, sonra belli belirsiz küfürler sıralanıyor. Karmakarışık bir düğüm toplanıyor boğazına, neyseki açılmıyor. Namazı hepten berbad etmeden bitiriyor. Kalkarken tek duası «Hey

kurban olduğum yaradan Seydali'yi mal uğruna deneme, sana sığınmışam» oluyor.

Kaç kişinin ayağına basıyor, kara lastiklerini koltuğunun altına nasıl sıkıştırıyor, nasıl yalınayak mescitten çıkıyor...

Ortada ne araba vardır, ne karpuz. Mescidin önünden insan seli akıyor. Bir gulgule ki dağları tutmuş. Renk renk flamalar, bayraklar, bezlere yazılmış kızıl yazılar.

«İşçiyiz, güçlüyüz»

Bağırtıdan yer yerinden oynamakta.

Seydali'de bir panik.. Zabıta memurları diye, bu akan insan seline karşı yürüyor. Aralarında kayboluyor. Koltuğunun altında, kara lastikleri. Bir saman çöpü gibi sürükleniyor.

Birden Allah'ın rahmeti erişiyor. Seydali yıllardır görmediği arkadaşı Sarıkamışlı Cevher'e raslıyor. Cevher Bican'a. Bican'ın sırtında iş elbisesi.. Elinde bir sopa. Sopanın ucunda bir kâğıt. Üzerinde:

«Bütün işçiler birleşiniz..»

— Vay Seydali ağam sen de mi buradasın?

Seydali Bican'ın boynuna sarılıyor. Nerdeyse ağlayacak..

— Aman Bican gurban, ocağına düştüm.

— Ne oldu yahu? Neredeyse düşüp ölecen, hele anlat.

Ne mümkün. Söz değil nara vursa Seydali ağzından fısıltı çıkar.

«Katil iktidar, katil iktidar».

Yürüyorlar. Seydali arabayı, karpuzları, zabıta memurlarını birbirine karıştırarak anlatıyor. Elleri kolları ile geniş kavisler çiziyor.

Bican'a yalvarıyor. Şuradan çıkıp savuşak, hele bir duldaya girek, diye çırpınıyor.

Bican kararlı:

— Çıkabilemeyiz Seydali ağam, senin arabayı da söke seke alacağız, yürü hele, diyor.

Seydali bitmiştir artık. Var kuvveti ile karpuz, araba, ulu'l-emr, zabıta diye karıştırıyor. Birbirlerinin kulağına bağırıyorlar.

— Ulu'l-emr demekteyim Bican, büyüklerimiz yani bizden olanlar. Bu bizim işimiz değil.

— Kimdir onlar, sen dağıtmışsın Seydali ağam, araba yüreğine oturmuş.

— Teri kurumadan işçiye ücretini...

«Katil sermaye, katil sermaye»...

Seydali'deki şaşkınlık, Bican'daki coşkunluk. Sarmaş dolaş gidiyorlar.

Kalabalık deniz gibi dalgalanıyor. Genişleyip meydanları tutuyor, şehrin duvarlarını zorluyor.

— Bize katıl Seydali ağam, arabayı da, zabıtayı da hallederiz.

— Nasıl?

«İşçiyiz, güçlüyüz»

«İşçiyiz, güçlüyüz»

Seydali duyduğu sesleri, Bican'ın konuşmalarını, kalabalığın bakışlarını birşeye benzetemiyor. Kalbinde kafasında bir yere yerleştiremiyor. Geçmişi ile birleştiremiyor. Sade bir ürküntü, bir heyecan.

— Bican gurban bir kez daha düşmüştük bu kalabalığa. Sonu neye vardı gördün. Suyu yokuşa vurma. Helbet bir başka yolu vardır..

— O günü bu güne benzetme. Bize katıl gör ki, neler olur..

Demeye kalmadan silahlar patlıyor.

O görkemli kalabalık birbirine giriyor. Canavar düdüklerinden, silah seslerinden ortalık toza, dumana bürünüyor, Dost düşman ayırdedilmiyor.

Kurşun şakağından giriyor Bican'ın. Yığılıp kalıyor Seydali'nin kucağına. Gözleri açık, bir şeyler söylemek isteyen ağzı açık. Yavaş yavaş çöküyorlar asfalta, Seydali'nin koltukaltından kurtulan kara lastikleri kalabalığa karışıp kayboluyor.

YOKUŞA AKAN SULAR

Mustafa Kutlu

dergah yayınları hikâye

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecinde olduğu söylenen ülkemizde maddî-manevi bir **toplumsal değişim** görülmektedir. **Yokuşa akan sular**, bu değişimi belli bir yönde yaşamaya itilen insanımızın düştüğü açmazları ele alıyor. Kitabı oluşturan hikâyeler temelde sanayileşme olgusunu da irdeleyen bir bütün teşkil ediyorlar.

dergah yayınları
FİATİ : 400 TL.
K.D.V.: 40 TL.
TUTARI: 440 TL.